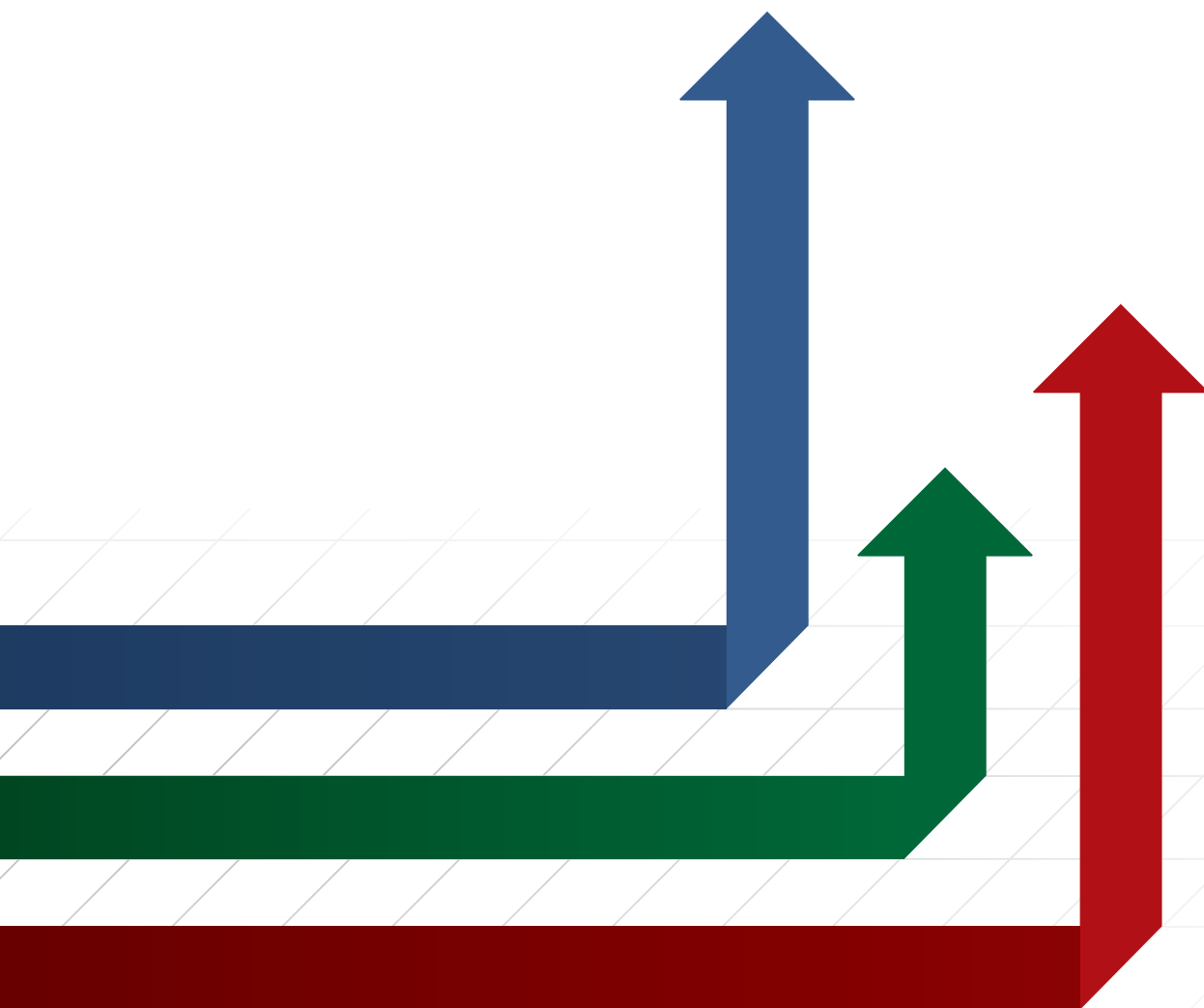

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2022-2024

ΜΑΙΟΣ 2021

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2022-2024

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΜΑΙΟΣ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	5
Στρατηγικές Επιδιώξεις	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	16
Διαχείριση των Δημόσιων Οικονομικών	16
Μακροοικονομικό Περιβάλλον	16
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2020	16
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2021	18
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας	18
Διεθνείς Υποχρεώσεις	19
Δημόσια Οικονομικά	19
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	19
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους	28
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2022 και ΜΔΠ 2022-2024	29
Ανάλυση Κινδύνων	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	33
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	33
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	33
Κατευθυντήριες Γραμμές	38
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	39

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνοδικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19), η οποία έχει επιφέρει πολύ σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, αλλά και μεγάλη αβεβαιότητα ως προς τις οικονομικές προοπτικές, το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής για το 2022-2024, έχει καταρτιστεί κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες.

Σημειώνεται ότι, σε παγκόσμιο επίπεδο, παρατηρείται μια άνευ προηγουμένου στήριξη της πραγματικής οικονομίας, με μέτρα ενίσχυσης από διεθνείς οργανισμούς, Κυβερνήσεις (μέσω δημοσιονομικών πακέτων στήριξης) και Κεντρικές Τράπεζες. Από την πλευρά της, η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, παράλληλα με τα αυστηρά μέτρα περιορισμού της εξάπλωσης του κορωνοϊού στην Κύπρο (αναστολή εργασιών επιχειρήσεων, περιορισμός στις μετακινήσεις πολιτών, περιορισμός στις αερομεταφορές κλπ), έχει υιοθετήσει σημαντικά μέτρα στήριξης της οικονομίας. Κύριος στόχος αποτελεί η προστασία της υγείας του πληθυσμού και περιορισμού της πανδημίας, καθώς και διατήρηση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων και του ενεργού πληθυσμού κάτω από συνθήκες εργοδότησης, στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Ο αντίκτυπος στην οικονομία της Κύπρου θα εξαρτηθεί συνεπώς από τη χρονική διάρκεια και το εύρος εξάπλωσης του ιού, καθώς και από την ταχύτητα του εμβολιαστικού προγράμματος.

Το ΣΠΔΠ 2022-2024, όπως προκύπτει από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Ν.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, «**Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής**» (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2022-2024. Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού και των επιπτώσεων στην οικονομία της Κύπρου, κύρια προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα αποτελεί ο περιορισμός των οικονομικών επιπτώσεων και η επανεκκίνηση της οικονομίας. Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η οικονομική πολιτική του κράτους θα εστιαστεί στην εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, όπως αυτές περιγράφονται στο εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και στη στρατηγική που ετοιμάζει το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας για το νέο οικονομικό μοντέλο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στο Κεφάλαιο 2, «**Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής**» (ΔΔΣ), παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο. Στη βάση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων θα καθοριστούν τα ανώτατα όρια δαπανών για κάθε Υπουργείο/Υφυπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με υψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημόσιων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, «**Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης**» (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Μετά την ανάκαμψή της το 2015 από την κρίση των προηγούμενων χρόνων, η κυπριακή οικονομία συνέχισε να καταγράφει από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην ΕΕ, μέχρι και το 2019, χάρη στις συνεχιζόμενες προσπάθειες της κυβέρνησης για διατήρηση της χρηματοοικονομικής και μακροοικονομικής σταθερότητας, καθώς και για εφαρμογή μίας σειράς διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με γνώμονα τη δημιουργία και ενίσχυση συνθηκών βιώσιμης ανάπτυξης. Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα, γεγονός αποτελεί η διατήρηση μίας σειράς προκλήσεων και διαρθρωτικών αδυναμιών, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται η επίσπευση αλλά και ενίσχυση συντονισμένων προσπαθειών για περαιτέρω βελτίωση των συνθηκών σταθερότητας, ανταγωνιστικότητας και ανθεκτικότητας της οικονομίας, στα πλαίσια ενός νέου ολοκληρωμένου και μακροχρόνιου μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης.

Στις βασικότερες προκλήσεις, όπως αυτές επισημαίνονται και στις αξιολογήσεις της ΕΕ για την Κύπρο, συμπεριλαμβάνονται το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του ιδιωτικού χρέους, η συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας σε περιορισμένο αριθμό τομέων, οι μεγάλες επενδυτικές ανάγκες στους τομείς της πράσινης οικονομίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού και τα σχετικά χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας. Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να εκκρεμεί η ολοκλήρωση μεταρρυθμίσεων καθοριστικών για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της επενδυτικής δραστηριότητας στη χώρα, όπως αυτές της δημόσιας υπηρεσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης, της εκπαίδευσης, καθώς και του δικαστικού συστήματος.

Σε αυτές έχουν προστεθεί από την αρχή του 2020 και μία σειρά νέων προκλήσεων ως απόρροια της κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19. Τα περιοριστικά μέτρα που επιβεβλημένα έχουν ληφθεί για αντιμετώπιση της υγειονομικής πρωτίστως κρίσης, για προστασία της δημόσιας υγείας, σε συνδυασμό με τα έκτακτα μέτρα στήριξης για αντιμετώπιση των εκτενών κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της, επηρέασαν σημαντικά τα δημόσια οικονομικά καθώς και τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προοπτικές και προτεραιότητες της κυπριακής οικονομίας.

Τις προσπάθειες της κυβέρνησης για μετριασμό και αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας καθώς και για διαμόρφωση των συνθηκών που θα διευκολύνουν την ανάκαμψη της οικονομίας και θα ενισχύσουν την ανθεκτικότητα και ετοιμότητά της να ανταποκριθεί άμεσα και αποτελεσματικά σε μελλοντικές προκλήσεις, αξιοποιώντας παράλληλα τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης για επαναφορά σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, έρχεται να ενισχύσει η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ προς τα κράτη-μέλη, μέσα από το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) για την νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027.

Η πλήρης και αποτελεσματική αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών ευκαιριών που παρέχει το νέο ΠΔΠ, τόσο μέσα από τις εθνικές κατανομές των επιμέρους Ταμείων όσο και μέσα από τη συμμετοχή της Κύπρου στα Ανταγωνιστικά Προγράμματα της ΕΕ και, κυρίως, η αξιοποίηση των διαθέσιμων επιχορηγήσεων και δανείων του νέου Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, κάτω από το έκτακτο και προσωρινό μέσο χρηματοδότησης της ανάκαμψης και εξόδου της ΕΕ από την κρίση, με την επωνυμία Επόμενη Γενιά ΕΕ (Next Generation EU), αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα στο πλαίσιο της αναπτυξιακής και μεταρρυθμιστικής ατζέντας της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία, αλλά και μετέπειτα.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Βασική έκτακτη προτεραιότητα κατά τον τελευταίο χρόνο αποτέλεσε η αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, με πρώτιστο μέλημα την θωράκιση και στήριξη του συστήματος υγείας, αλλά και την στήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, και τον μετριασμό των επιπτώσεων για τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους, κυρίως στους τομείς που πλήγηκαν περισσότερο από την πρωτοφανή αυτή κρίση. Σταθερές προτεραιότητες για την κυβέρνηση συνεχίζουν να αποτελούν η διασφάλιση και περαιτέρω ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η διόρθωση των ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά καθώς και η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με στόχο την ανάκαμψη και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Διατηρώντας ως προτεραιότητα την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας αλλά και με γνώμονα την ανάγκη επίσπευσης των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα οδηγήσουν στην ανάκαμψη και έξοδο της χώρας από την κρίση, με ενίσχυση παράλληλα της ανθεκτικότητας και των προοπτικών της οικονομίας για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη, είναι απαραίτητο τα Στρατηγικά Σχέδια των Κρατικών Υπηρεσιών και ο Κρατικός Προϋπολογισμός να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης. Υπενθυμίζεται ότι οι στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης, οι οποίες προσανατολίζονται στην επίτευξη βιώσιμης οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής ανάπτυξης, καθορίστηκαν αρχικά στη βάση των προγραμματικών δηλώσεων του Προέδρου της Δημοκρατίας, έχοντας αναθεωρηθεί στην πορεία ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι διαφοροποιημένες ανάγκες και προτεραιότητες της χώρας, κυρίως όπως αυτές που διαμορφωθεί από τις πρόσφατες εξελίξεις της πανδημίας. Λαμβάνονται κατ'επέκταση υπόψη και οι διαφοροποιημένες αποφάσεις της κυβέρνησης για στήριξη της κοινωνίας, της οικονομίας και των επιμέρους τομέων της, και κυρίως εκείνων με σημαντική συνεισφορά στη συνολική απασχόληση και στο ΑΕΠ, τόσο στα πλαίσια του υφιστάμενου αλλά και του υπό διαμόρφωση νέου μακροχρόνιου μοντέλου ανάπτυξης.

Παράλληλα με τις ανάγκες και προτεραιότητες που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, οι μεσοπρόθεσμες στρατηγικές κατευθύνσεις αντικατοπτρίζουν πρόσθετα τις προτεραιότητες που τίθενται για την χώρα μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο βάσει, συγκεκριμένα, των ειδικών Ανά Χώρα Συστάσεων για αντιμετώπιση των κύριων προκλήσεων που εντοπίζονται από την ΕΕ για την Κύπρο, όπως αναφέρονται και πιο πάνω, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Οι εν λόγω προκλήσεις και συστάσεις αντικατοπτρίζονται στο εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) για την περίοδο 2021-2026, ενώ θα αντικατοπτρίζονται πλήρως και στο νέο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα για το 2021. Παράλληλα, μέσω της διασύνδεσης πλέον του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, οι εν λόγω συστάσεις λαμβάνονται πρόσθετα υπόψη στους στόχους και προτεραιότητες του Προγράμματος ΘΑΛΕΙΑ που θα στηριχθεί από τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής αλλά και από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης της ΕΕ, για την περίοδο 2021-2027.

Η παρούσα Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2022-2024. Οι άμεσες προτεραιότητες οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον στρατηγικό σχεδιασμό των Υπουργείων και άλλων κρατικών υπηρεσιών, καθώς και στον προϋπολογισμό του 2022, αφορούν στην αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων επιπτώσεων της πανδημίας καθώς και στην ανάκαμψη. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να υιοθετηθούν τα κατάλληλα χρονοδιαγράμματα που να ανταποκρίνονται στα έκτακτα μέτρα στήριξης που υιοθετούνται από την κυβέρνηση αλλά και στους προγραμματισμούς για έγκαιρη και αποτελεσματική ηρωώθηση και υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα στηριχθούν πρωτίστως μέσω του ΣΑΑ, λαμβανομένης υπόψη της εμπροσθοβαρούς κατανομής των πόρων του¹, αλλά και μέσω των άλλων αναπτυξιακών προγραμμάτων της κυβέρνησης που θα στηριχθούν από ευρωπαϊκούς, άλλους εξωτερικούς ή / και εθνικούς πόρους.

¹ Το 70% της κοινοτικής χορηγίας (ύψους €1,01 δις για την Κύπρο, σε τρέχουσες τιμές) θα πρέπει να δεσμευτεί κατά τα έτη 2021-2022 και το υπόλοιπο 30% μέχρι το 2023

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, βασικοί στόχοι παραμένουν η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και δημόσιων επενδύσεων, μέσα στις δημοσιονομικές δυνατότητες του κράτους, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η μακροοικονομική σταθερότητα, η ανταγωνιστικότητα και ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας, με απώτερο στόχο την δημιουργία ικανοποιητικών επιπέδων απασχόλησης και ανάπτυξης μέσα σε συνθήκες κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Ιδιαίτερα αναγκαία παραμένει η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση της παραγωγικότητας και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις διαπιστώσεις και συστάσεις των Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας για την κυπριακή οικονομία, του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου.

Σημαντική εξακολουθεί να είναι και η επικέντρωση στις απαραίτητες πολιτικές και δράσεις για υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει λάβει η Κυπριακή Δημοκρατία για συμβολή στην επίτευξη των παγκόσμιων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες και αντίστοιχες δεσμεύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, όπως αυτές καταγράφονται στις Εθελοντικές Εκθέσεις Προόδου της Κύπρου για την εφαρμογή της Ατζέντας 2030², καθώς και τις σχετικές προκλήσεις και αδυναμίες που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντοπίζει για την Κύπρο μέσα από την Έκθεση Χώρας του 2020.

Η διασφάλιση της βέλτιστης αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων αναπτυξιακών κονδυλίων, η διασύνδεση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης με τους στρατηγικούς στόχους του κράτους, καθώς και η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, είναι υψίστης σημασίας για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της κυβέρνησης.

Νέο μοντέλο μακροχρόνιας βιώσιμης ανάπτυξης

Σημαντικές κατευθύνσεις στις αναπτυξιακές προσπάθειες της χώρας δίνει πλέον η Μακροχρόνια Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας, η οποία εκπονείται βάσει πρωτοβουλίας και σχετικής σύστασης του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου προς την κυβέρνηση, και η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2021. Η νέα αυτή στρατηγική ανάπτυξης στοχεύει στο να καταστεί η χώρα μας ένα διεθνές πρότυπο στη βάση μίας ακμάζουσας και ανθεκτικής οικονομίας, με υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας, αυξημένη παραγωγικότητα και εξαγωγικό προσανατολισμό, σε συνδυασμό με μία δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία, μία σύγχρονη και αποδοτική δημόσια διοίκηση και ένα διαφανές και αποτελεσματικό κράτος δικαίου. Αξιοποιώντας και ενισχύοντας τα υφιστάμενα αλλά και αναπτύσσοντας νέα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κυπριακής οικονομίας, η στρατηγική διαμορφώνεται στη βάση ενός νέου αναπτυξιακού οράματος που προνοεί την μετατροπή της Κύπρου σε αειφόρο επιχειρηματικό και εμπορικό κέντρο της Ευρώπης, με ταυτόχρονη διαφοροποίηση και διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, με τρόπο που να διασφαλίζει μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανάπτυξη και αξιοποίηση τεχνολογίας αιχμής καθώς και η προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας αποτελούν βασικές υποστηρικτικές παραμέτρους σε όλες τις επιμέρους πτυχές του οράματος της νέας στρατηγικής, αναδεικνύοντας το υψηλό επίπεδο φιλοδοξίας σε ότι αφορά τη συμβολή και μελλοντικές επιδόσεις της χώρας μας ως προς την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Οι στρατηγικές επιδιώξεις της μακροχρόνιας στρατηγικής ευθυγραμμίζονται πλήρως με τους στόχους και προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και αντικατοπτρίζονται σε όλους σχεδόν τους άξονες πολιτικής του Σχεδίου, μέσα από μία σειρά επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων σε τομείς που αναδεικνύονται από τη στρατηγική ως βασικοί μοχλοί για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι πιο πάνω επιδιώξεις καθορίζουν την κατεύθυνση για τον μεσοπρόθεσμο στρατηγικό προγραμματισμό της Κυβέρνησης και τα τριετούς διάρκειας Στρατηγικά Σχέδια των Υπουργείων και άλλων Κρατικών Υπηρεσιών,

² Η 1η Εθελοντική Έκθεση Προόδου υποβλήθηκε το 2017 ενώ υπό ετοιμασία βρίσκεται η 2η έκθεση για την Κύπρο η οποία θα υποβληθεί στα ΗΕ τον Ιούνιο του 2021

και αντικατοπτρίζονται πιο κάτω στις προτεραιότητες για τις δημόσιες επενδύσεις και πολιτικές. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε ώριμα έργα και επενδύσεις, κίνητρα και δράσεις που μπορούν να υποβοηθήσουν άμεσα την δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων αποτρέποντας την αύξηση της ανεργίας και οδηγώντας στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, καθώς και σε μέτρα κοινωνικής προστασίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε οριζόντιες πολιτικές και μέτρα για την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων, αλλά και για την αποτελεσματικότερη και πιο ευέλικτη λειτουργία της οικονομίας, μέσα στις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο, περιλαμβανομένης της στήριξης για επίσπευση του ψηφιακού μετασχηματισμού, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η ενίσχυση της πράσινης οικονομίας, με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών, καθώς και στη μείωση των εκπομπών τόσο από τις ρυπογόνες βιομηχανίες όσο και από τον πρωτογενή και άλλους τομείς της οικονομίας, λαμβανομένου υπόψη του διαχρονικά ανοδικού επιπέδου φιλοδοξίας σε επίπεδο ΕΕ, ως προς τους κλιματικούς στόχους, το οποίο μεταφέρεται και στα κράτη-μέλη. Σημαντική για το σκοπό αυτό και η αξιοποίηση των νέων ευκαιριών που αναδεικνύονται μέσα από την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας αλλά και, παράλληλα, η διασφάλιση μίας δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς μετάβασης.

Οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ετοιμασία των τριετών Στρατηγικών Σχεδίων και του Προϋπολογισμού αφορούν στις ακόλουθες τομεακές και οριζόντιες πολιτικές:

Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και μεταρρύθμιση του τομέα της υγείας

Υψιστη προτεραιότητα εξακολουθεί να αποτελεί η περαιτέρω θωράκιση του τομέα της υγείας και η ενίσχυση της δυναμικότητας και αποδοτικότητάς του για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τόσο της συνεχιζόμενης τρέχουσας πανδημίας όσο και πιθανών μελλοντικών αντίστοιχων κρίσεων. Έμφαση απαιτείται να δοθεί στην βελτίωση της ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των επαγγελματιών υγείας, στην καλύτερη διαχείριση των οικονομικών πόρων, αλλά και στη διασφάλιση επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού, προμηθειών και εξοπλισμού, τόσο ιατροτεχνολογικού όσο και του απαιτούμενου ηλεκτρονικού και ψηφιακού εξοπλισμού.

Η αναβάθμιση και αυτονόμηση των δημόσιων νοσηλευτηρίων, καθώς και η αποτελεσματικότερη κάλυψη όλου του πληθυσμού με ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας, μέσα από την πλήρη εφαρμογή του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓΕΣΥ) αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για την επιτυχή μεταρρύθμιση στον τομέα. Η ενίσχυση των υποδομών, της ανθεκτικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών του ΓΕΣΥ τίθεται ως προτεραιότητα μίας σειράς μέτρων του νέου ΣΑΑ.

Πράσινη Μετάβαση – Ενέργεια και Κλίμα

Η προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης** αναμένεται να συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και επιχειρηματικών ευκαιριών, πέραν της άμεσης συμβολής της στην **αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και επίτευξη των στόχων για κλιματική ουδετερότητα**, στη βάση των κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Ως εκ τούτου, τίθενται ως προτεραιότητα και θα πρέπει να προωθηθούν: επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες και προϊόντα, επενδύσεις στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου σε όλους τους τομείς, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης έξυπνης και βιώσιμης κινητικότητας και μίας βιομηχανίας για καθαρή και κυκλική οικονομία, αξιοποιώντας και τις νέες ευκαιρίες που προκύπτουν μέσα από την λειτουργία των νέων χρηματοδοτικών μηχανισμών της Πράσινης Συμφωνίας (όπως ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης). Ιδιαίτερα σημαντική, στα πλαίσια αυτά, καθίσταται η υλοποίηση των μέτρων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2021-2030, προωθώντας μεταξύ άλλων σημαντικές πολιτικές, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών και της διαχείρισης αποβλήτων. Σημαντική παραμένει και

η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού, των υδάτων, των θαλασσών, της βιοποικιλότητας, των δασών, της αθλησίας, της υγείας και της ενέργειας, καθώς και η υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων για προστασία των χώρων κοινοτικής σημασίας και ζωνών ειδικής προστασίας στα πλαίσια της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα.

Στον τομέα της ενέργειας, η ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της περαιτέρω διεξόδου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), ιδιαίτερα της ηλιακής ενέργειας, αποτελεί βασική βραχυπρόθεσμη προτεραιότητα στο πλαίσιο υλοποίησης των μέτρων του ΕΣΕΚ, με θετικές επιπτώσεις τόσο ως προς τους κλιματικούς στόχους όσο και στην ανταγωνιστικότητα και την μείωση του κόστους των εισαγόμενων πετρελαιοειδών. Η εντατικοποίηση και ενίσχυση των μέτρων στήριξης για ενεργειακές αναβαθμίσεις τόσο στο δημόσιο τομέα και τις τοπικές αρχές, όσο και στον ιδιωτικό τομέα και τα νοικοκυριά, σε συνδυασμό με το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρισμού στον ανταγωνισμό, αναμένεται ότι θα επιφέρουν πολλαπλά οφέλη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Ιδιαίτερα σημαντική, στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι η εξασφάλιση πρόσβασης σε προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον ενέργεια για όλους. Ιδιαίτερα σημαντική, για τη περαιτέρω διεξόδο των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα της χώρας, η προώθηση των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων αλλά και επενδύσεων για την ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνολογιών και συστημάτων αποθήκευσης της ενέργειας από ΑΠΕ.

Η ανάπτυξη και αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου, καθώς και η δημιουργία υποδομών εισαγωγής, αποθήκευσης και επαναεροποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και ανάπτυξη του εσωτερικού δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου παραμένουν σημαντικοί μεσοπρόθεσμοι/μακροπρόθεσμοι στόχοι. Πρόσθετα, η άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου με τη δημιουργία υποδομών για τη διασύνδεση της με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου παρέχει δυνατότητες διασυνωριακού εμπορίου, μείωσης στο κόστος παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και περαιτέρω αύξηση της ηλεκτροπαραγωγής μέσω ΑΠΕ. Σημαντική στα πλαίσια αυτά η εφαρμογή του έργου ηλεκτρικής διασύνδεσης των συστημάτων Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας (Κρήτης) «EuroAsia Interconnector».

Σημαντική παραμένει η υλοποίηση της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, με στόχο την ανάπτυξη μιας ευέλικτης, έξυπνης και τεχνολογικά ανεπτυγμένης βιώσιμης και ανταγωνιστικής κυπριακής βιομηχανίας, με ενισχυμένη συμμετοχή στο ΑΕΠ και με κύρια αποστολή την ανάπτυξη μοναδικών και καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Αυξανόμενη προτεραιότητα πλέον, στα πλαίσια της επιδιωκόμενης πράσινης ανάπτυξης και κλιματικής φιλοδοξίας, η επιτάχυνση της μετάβασης στη βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα. Σημαντική για το σκοπό θεωρείται η επίσπευση των μέτρων που εμπίπτουν στα Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, περιλαμβανομένων υποδομών αλλά και έξυπνων συστημάτων για ενίσχυση της χρήσης μέσω μαζικής μεταφοράς και διευκόλυνση της διακίνησης τόσο των πεζών όσο και των ποδηλατιστών, καθώς και μέσω της υλοποίησης των προωθούμενων, μέσω κυρίως του ΣΑΑ, επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων για δημιουργία της απαραίτητης και επαρκούς υποδομής φόρτισης και προώθηση της ηλεκτροκίνησης.

Η ιδιαίτερη σημασία της πράσινης μετάβασης, στο πλαίσιο του ΣΑΑ, αναδεικνύεται μέσα από το ποσοστό των δαπανών του σε επενδυτικά έργα και μεταρρυθμίσεις με άμεση συμβολή στην επίτευξη των κλιματικών στόχων, το οποίο κυμαίνεται στο 40% των συνολικών δαπανών του Σχεδίου.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τεχνολογικών, οικονομικών και κοινωνικών καινοτομιών που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση, παρουσιάζοντας τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης για όλες τις χώρες. Η κρίση της πανδημίας έχει μετατρέψει τον ψηφιακό μετασχηματισμό από εκκρεμότητα σε αναγκαιότητα και οι επιπτώσεις της έχουν αναδείξει ως ακόμη πιο επιτακτική βραχυπρόθεσμα την επείγουσα ενδυνάμωση της ψηφιακής οικονομίας προς όφελος τόσο του δημόσιου

τομέα όσο και των επιχειρήσεων και των πολιτών. Την ανάγκη ενίσχυσης της υιοθέτησης νέων ψηφιακών τεχνολογιών και ανάπτυξης των ψηφιακών δεξιοτήτων στην Κύπρο επισημαίνει, μεταξύ άλλων, η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, τομείς οι οποίοι αναμένεται να στηριχθούν ουσιαστικά και από τη λειτουργία του αρμόδιου για θέματα ψηφιακής πολιτικής Υφυπουργείου.

Υπό διαμόρφωση βρίσκεται η νέα Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, προσπάθεια η οποία αναμένεται να επιταχυνθεί μέσω και της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, από τον συνολικό προϋπολογισμό του οποίου αναμένεται να διοχετευθεί σε δαπάνες που σχετίζονται άμεσα με τον ψηφιακό μετασχηματισμό ποσοστό που αγγίζει το 23%, με συμπληρωματικές και άλλες δαπάνες οι οποίες αναμένεται να συμβάλλουν έμμεσα στην προσπάθεια αυτή.

Οι προσπάθειες που έχουν αρχίσει και συνεχίζονται, θέτουν νέους στόχους και προτεραιότητες. Εξαιρετικά σημαντική κρίνεται η επίσπευση της υλοποίησης της **στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση**, με την άμεση μετατροπή όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού διαδικασιών του δημοσίου σε ηλεκτρονικές, είτε αυτές αφορούν σε θέματα αδειοδότησης, υποβολής αιτήσεων, αιτημάτων και άλλης μορφής εξυπηρέτηση από δημόσια Αρχή, είτε σε θέματα καταβολής πληρωμών από και προς το κράτος. Για το σκοπό αυτό προωθείται άμεσα η ψηφιοποίηση 150 νέων υπηρεσιών προς τους πολίτες, οι οποίες θα έχουν το μέγιστο αντίκτυπο στη διευκόλυνση της επανεκκίνησης της οικονομίας και των συναλλαγών των πολιτών και των επιχειρήσεων με το κράτος. Ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται η υλοποίηση μίας σειράς μεγάλης εμβέλειας στρατηγικών έργων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε τομείς προτεραιότητας όπως υγεία, δικαιοσύνη και παιδεία καθώς και η αναθεώρηση της αρχιτεκτονικής των πληροφοριακών υποδομών της κυβέρνησης. Σημαντική επίσης η βελτίωση των ευρυζωνικών υποδομών της χώρας, αξιοποιώντας ενσύρματες και ασύρματες τεχνολογίες αιχμής όπως Fiber to the Home (FTTH) και κινητής τηλεφωνίας 5G, με στόχο την επέκταση της κάλυψης δικτύων υπερύψηλων ταχυτήτων σε απομακρυσμένες/λευκές περιοχές. Οι τεχνολογίες αιχμής όπως Blockchain και Τεχνητής Νοημοσύνης αποτελούν επίσης προτεραιότητα, όπου η αξιοποίησή τους τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα θα βελτιώσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας.

Για να μπορέσει η κοινωνία μας να επωφεληθεί από τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας, απαιτείται επίσης η βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων της κοινωνίας μας. Για το σκοπό αυτό, ετοιμάζεται Σχέδιο Δράσης, το οποίο περιλαμβάνει εκπαιδευτικά προγράμματα για επαγγελματίες στον χώρο των ΤΠΕ, επαγγελματίες σε άλλους τομείς της οικονομίας, καθώς και του ευρύτερου πληθυσμού σε όλα τα επίπεδα.

Έρευνα, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση της Έρευνας και Καινοτομίας (Ε&Κ) θα συμβάλει στη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας κυρίως μέσω από την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρηματικής, ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας, η οποία θα συμβάλει στην εμπορική αξιοποίηση της επιστημονικής τεχνογνωσίας και των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Νέες πρωτοβουλίες που προωθούνται από την Κυβέρνηση, όπως είναι η δημιουργία εθνικού Γραφείου Μεταφοράς Γνώσης, η διαμόρφωση οικονομικών και μη οικονομικών κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα και επιχειρήσεων καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας από το εξωτερικό και η εισαγωγή νέων πολιτικών που θα ενθαρρύνει την αξιοποίηση των εθνικών ερευνητικών υποδομών από την επιχειρηματική και ερευνητική κοινότητα και την μείωση του φαινομένου «μετανάστευσης μυαλών» (brain drain) αναμένεται να δώσουν ώθηση στον τομέα. Σημαντική είναι και η αποτελεσματική αξιοποίηση των κέντρων αριστείας και άλλων ερευνητικών υποδομών, οι οποίες αναπτύσσονται με την αξιοποίηση πόρων από ευρωπαϊκά προγράμματα και η αύξηση της συμβολής του ιδιωτικού τομέα στην Ε&Κ.

Η πρόωση και ενίσχυση της **επιχειρηματικότητας** και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των κυπριακών επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Την ανάγκη ενίσχυσης της δυναμικής ανάπτυξης των κυπριακών επιχειρήσεων αλλά και των μεταξύ τους συμπράξεων και αλληλεπίδρασης, αναδεικνύει και

η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Επιτακτική ανάγκη, συνεπεία της τρέχουσας κρίσης, αποτελεί η στήριξη της τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, καθώς και του ηλεκτρονικού εμπορίου. Σημαντική και η προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, δεδομένης της δυναμικής συμβολής των κοινωνικών επιχειρήσεων στο μετριασμό των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της κρίσης αλλά και στην πράσινη μετάβαση.

Το θέμα της **πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση** και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των καινοτόμων και των νεοφυών επιχειρήσεων, αποτελεί μια από τις σημαντικές βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης, περιλαμβανομένου και του Ταμείου Χρηματοδότησης Μετοχικού Κεφαλαίου (Equity Fund), στην επιδότηση νέων επιχειρηματικών δανείων αλλά και στην αντιμετώπιση του χρηματοοικονομικού αναλφαριθμητισμού που παρατηρείται στην χώρα. Πρόσθετα, θα πρέπει να ενισχυθούν οι ενέργειες για διευρυμένη συμμετοχή κυπριακών φορέων στα ανταγωνιστικά χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ.

Αποτελεσματική διοίκηση και κράτος δικαίου

Ο γενικός στόχος είναι η προώθηση του εκσυγχρονισμού του κράτους μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που αποσκοπούν στην μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος, προωθώντας ταυτόχρονα τη διαφάνεια και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Η **μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας**, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική και αποδοτική, αποτελεί επείγουσα προϋπόθεση για ενίσχυση της δυνατότητας παροχής ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και στήριξη των επιχειρήσεων και της ανταγωνιστικότητας τους. Επιπρόσθετα, η πανδημία COVID-19 και τα μέτρα περιορισμού κατέδειξαν την επείγουσα ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων ψηφιακών λύσεων για δημόσιες υπηρεσίες, προωθώντας ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας.

Βασική παράμετρος για την οριζόντια μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας αποτελεί η εισαγωγή νέου νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, δηλαδή (i) το σύστημα αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων και (ii) διαδικασίες προαγωγής, το οποίο αναμένεται να δημιουργήσει νέους δρόμους για την εξέλιξη της σταδιοδρομίας στο δημόσιο στη βάση του νέου πακέτου νομοσχεδίων που βρίσκονται ενώπιον της Βουλής καθώς και η αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμός κρατικών υπηρεσιών με γνώμονα την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού και αύξηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης, μέσω της εφαρμογής ενός κεντρικού εργαλείου διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου, που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη νέων ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αποτελεί μια από τις σημαντικές προσκλήσεις και επιδιώξεις της Κυβέρνησης.

Σημαντική στα πλαίσια αυτά είναι και η εφαρμογή του αναθεωρημένου **Σχεδίου Δράσης για Βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου 2019-2022** που στοχεύει στην περαιτέρω αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου και απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να ελαχιστοποιηθεί το διοικητικό κόστος και να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις.

Η **αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης** αποτελεί προτεραιότητα για αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακερματισμένο μοντέλο. Με βάση την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, καθώς και με την ευρύτερη συνέργεια, τις εξοικονομήσεις και τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και της επιχείρησης και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους δημότες της. Προτεραιότητα θα πρέπει επίσης να δοθεί στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της “έξυπνης πόλης” μέσω της υλοποίησης έξυπνων συστημάτων στάθμευσης, συλλογής αποβλήτων και φωτισμού, οι οποίες εφαρμογές θα συνεισφέρουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

Η ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιουσύνης, μέσα από την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό των δικαστηρίων, την εκπαίδευση και αναβάθμιση του δικαστικού δυναμικού, καθώς και την υλοποίηση του έργου για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη, αποτελεί υψηλή βραχυπρόθεσμη προτεραιότητα με στόχο τη βελτίωση του χρόνου εκδίκασης αστικών υποθέσεων και ενίσχυση της εκτέλεσης αποφάσεων, με συνεπακόλουθα οφέλη για την επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα.

Η έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης και τα περιστατικά διαφθοράς αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την επενδυτική δραστηριότητα και την ανάπτυξη κάθε οικονομίας. Σημαντική στα πλαίσια αυτά είναι η επιτάχυνση της υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για καταπολέμηση της διαφθοράς, με ιδιαίτερα σημαντική τη δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, ενώ προτεραιότητα αποτελεί και η υλοποίηση των νέων μέτρων της κυβέρνησης για πάταξη της διαφθοράς (Jan 2021), που βασίζονται στο τρίπτυχο κράτους δικαίου, διαφάνειας και λογοδοσίας και αφορούν σε τρεις κεντρικούς πυλώνες: (i) Πρόληψη, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση (ii) Νομοθετικά μέτρα και (iii) Εποπτεία και αξιολόγηση κινδύνων.

Ανθρώπινο δυναμικό - εκπαίδευση, κατάρτιση, δεξιότητες και αγορά εργασίας

Ο τομέας της παιδείας είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και την στήριξη της κοινωνίας. Στον τομέα αυτό έχουν δρομοποιηθεί μεταρρυθμιστικές δράσεις για την υλοποίηση πολιτικών, που επιδιώκουν την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος. Η πανδημία του COVID-2019 έχει αναδείξει μία σειρά αδυναμιών και προκλήσεων που καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη για εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, περιλαμβανομένης τόσο της ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων μαθητών και εκπαιδευτικών, αλλά και του ψηφιακού μετασχηματισμού των σχολικών μονάδων.

Μεγάλης σημασίας είναι η υλοποίηση ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, με δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη, επιμόρφωση και ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και των σχολικών μονάδων, την αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της βελτίωσης της ελκυστικότητας της, την ενίσχυση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας και αντιμετώπισης του φαινομένου αναντιστοιχίας δεξιοτήτων μεταξύ εκπαίδευσης και απασχόλησης. Θα προωθηθούν δράσεις για την στήριξη και ενίσχυση κάθε μαθητή και ατόμου παρέχοντας χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και σε ευκαιρίες δια βίου μάθησης.

Η διατήρηση της απασχόλησης αποτελεί την ύψιστη οριζόντια προτεραιότητα της κυβέρνησης και σε αυτήν έχουν στοχεύσει εξ αρχής τα έκτακτα μέτρα της για μετριασμό των συνεπειών της πανδημίας. Ο προσανατολισμός στις Ενεργές Πολιτικές Απασχόλησης, περιλαμβανομένης της επιδότησης της εργασίας με στόχο την επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και την πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία, αποτελεί ακρογωνιαίό λίθο της κοινωνικής πολιτικής του κράτους. Η εισαγωγή ευέλικτων μορφών εργασίας και ιδιαίτερα της τηλεεργασίας αποκτά πλέον αυξημένη βαρύτητα βραχυπρόθεσμα, δεδομένων των εμπειριών αλλά και διδαγμάτων από την πανδημία, καθώς και μεσοπρόθεσμα για σκοπούς διευκόλυνσης της συμμετοχής των γυναικών και άλλων ομάδων στην αγορά εργασίας. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί στους νέους, κυρίως αυτούς εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και εργασίας, αλλά και στους μεγαλύτερης ηλικίας μακροχρόνια ανέργους. Σημαντική για τον σκοπό η ενισχυμένη λειτουργία των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης και η συνέχιση της επιδότησης της απασχόλησης αλλά και κατάρτισης των ανέργων, σε επαγγέλματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και της αγοράς εργασίας, στοχεύοντας παράλληλα στην πλήρη αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται για το σκοπό αυτό. Προτεραιότητα πολιτικής συνεχίζει να αποτελεί η προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, η εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας, καθώς και η κατοχύρωση της αξιοπρεπούς απασχόλησης.

Διεύρυνση παραγωγικής βάσης, ενίσχυση συγκριτικών πλεονεκτημάτων οικονομίας

Σημαντικό στόχο αποτελεί η στήριξη των τομέων και υπό-τομέων εκείνων στους οποίους η Κύπρος έχει ή μπορεί δυναμικά να αναπτύξει νέα συγκριτικά πλεονεκτήματα, ώστε αυτοί να αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης της οικονομίας. Τόσο η υλοποίηση δημόσιων επενδύσεων όσο και η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων, μέσω της παροχής κινήτρων και άλλης στήριξης προς τον ιδιωτικό τομέα, θα πρέπει να προσανατολίζεται πλέον στις νέες κατευθύνσεις που θέτει η μακροχρόνια οικονομική στρατηγική, λαμβανομένων υπόψη και των δημοσιονομικών συνθηκών αλλά και των δεδομένων και τρεχουσών εξελίξεων στον κάθε τομέα. Σημαντικές για τον σκοπό οι επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στην διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, μέσω της ενίσχυσης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της οικονομίας, αλλά και περαιτέρω στήριξη για διατήρηση και ενίσχυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους τομείς των υπηρεσιών, περιλαμβανομένης της διαφοροποίησης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ακόλουθες πολιτικές:

Σημαντική η ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα κυρίως μέσω της αξιοποίησης της αγρο-τεχνολογίας (agri-tech) καθώς και της προώθησης και ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων του τομέα, της επιχειρηματικής κοινότητας καθώς και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ερευνητικών κέντρων, στοχεύοντας στην επίτευξη αριστείας στον τομέα. Η ενίσχυση και ποιοτική αναβάθμιση του πρωτογενή τομέα και η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας και της βιοκαλλιέργειας, μέσα από την αποτελεσματική αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων για το σκοπό εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και μέτρων στήριξης, απέκτησε αυξημένη βαρύτητα δεδομένων των προκλήσεων αλλά και της αναγκαιότητας που δημιούργησε η πανδημία, για ενίσχυση της εσωτερικής κατανάλωσης και ζήτησης κυπριακών προϊόντων. Μεσοπρόθεσμα παραμένει σημαντική η κατοχύρωση της προέλευσης για σειρά προϊόντων, η βελτίωση της σήμανσης των γεωργικών προϊόντων με αναδιοργάνωση των διαδικασιών τυποποίησης και εμπορίας και η ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγή για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας και την προώθηση της αειφόρου παραγωγής τροφίμων.

Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί πλέον και στην στήριξη του δευτερογενή τομέα, και συγκεκριμένα στην ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού κλάδου ελαφριάς παραγωγής, με επικέντρωση σε τομείς πράσινης τεχνολογίας (π.χ. ΑΠΕ/ηλιακής ενέργειας), γεωργικής τεχνολογίας (π.χ. βιομηχανία τροφίμων και άλλων προϊόντων γεωργικής προέλευσης) κ.λπ. Σημαντική και η στήριξη για μετάβαση της κυπριακής βιομηχανίας σε μία πιο καθαρή και κυκλική οικονομία.

Υπό το φως των νέων δεδομένων για τον τομέα του τουρισμού, ιδιαίτερη σημασία αποκτά πλέον τόσο η προώθηση του εσωτερικού τουρισμού όσο και η στοχευμένη προώθηση και προβολή, σε επιλεγμένες αγορές του εξωτερικού, ενός βελτιωμένου ποιοτικά και ανταγωνιστικότερου τουριστικού προϊόντος. Καθοριστικές για τον τομέα είναι φυσικά οι εξελίξεις που αφορούν στον τομέα των αερομεταφορών και της συνδεσιμότητας, βάσει και της εικόνας και διαχείρισης της πανδημίας σε διεθνές, εθνικό και διακρατικό επίπεδο.

Η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2030, παραμένει μεσοπρόθεσμος/μακροπρόθεσμος στόχος, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βιώσιμης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα. Το όραμα της νέας στρατηγικής εστιάζει στην καθιέρωση της Κύπρου ως ενός ολόχρονου, ποιοτικού, ψηφιακά έξυπνου, περιβαλλοντικά φιλικού και κοινωνικά ωφέλιμου τουριστικού προορισμού. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται εστίαση των μέτρων στην ανάπτυξη ενός ισχυρού "brand", στην αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με έμφαση στην τοπική διάσταση, στην πολιτιστική κληρονομιά, στο φυσικό περιβάλλον και τη δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων. Νέα διάσταση, με παράλληλη έμφαση στην ανάπτυξη ενός πιο αξιόπιστου συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, αποκτά και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας και ευεξίας.

Η ενίσχυση του **τομέα της ναυτιλίας** παραμένει ιδιαίτερα σημαντική στα πλαίσια της γαλάζιας ανάπτυξης αλλά και των επιδιώξεων για μετατροπή της Κύπρου σε εμπορικό κέντρο της Ευρώπης. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα καθώς και της θαλάσσιας ασφάλειας, της περαιτέρω ανάπτυξης του κυπριακού νηολογίου και του ναυτιλιακού συμπλέγματος της Κύπρου καθώς και στην υλοποίηση της στρατηγικής προβολής και της επικοινωνιακής στρατηγικής που αναμένεται να συμβάλουν στην ενίσχυση της διεθνούς φήμης της κυπριακής σημαίας.

Μεσοπρόθεσμο στόχο αποτελεί και η περαιτέρω προώθηση της διατήρησης και βιώσιμης **χρήσης των θαλάσσιων και των θαλάσσιων πόρων** μέσω μέτρων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και της υλοποίησης των σχετικών νομοθεσιών της ΕΕ και των ΗΕ.

Στο πλαίσιο του νέου μοντέλου ανάπτυξης, η Κύπρος θα πρέπει να βασιστεί αλλά και να ενισχύσει περαιτέρω το συγκριτικό της πλεονέκτημα στον τομέα των υπηρεσιών, δίνοντας έμφαση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, μέσω προσέλκυσης διεθνών εταιρειών για μεταφορά των δραστηριοτήτων τους στην Κύπρο. Ο τομέας των **επαγγελματικών υπηρεσιών**, ο οποίος αποφέρει σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, θα πρέπει να προωθηθεί βραχυπρόθεσμα, με στόχο τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό, ανάπτυξη και επέκταση του σε νέους κλάδους και αγορές. Η διεύρυνση της βάσης υπηρεσιών θα πρέπει να περιλάβει και την ανάπτυξη και εξαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τομέα χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech). Υποβοηθητική θα είναι η αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των επενδυτικών ταμείων, η διασφάλιση των υφιστάμενων και η διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της αποφυγής διπλής φορολογίας, προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο και βελτίωση και εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου.

Στρατηγικό στόχο θα πρέπει να αποτελέσει πλέον και η ανάπτυξη και ανάδειξη της Κύπρου ως διεθνούς προορισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αξιοποιώντας τις συγκριτικά υψηλές επιδόσεις των πανεπιστημίων της χώρας μας, σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας. Σημαντική για τον σκοπό η περαιτέρω ενδυνάμωση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση των φορέων και υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων πανεπιστημίων. Η υπογραφή συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων σπουδών και διακρατικών συμφωνιών στον τομέα της παιδείας, καθώς και η διευκόλυνση των δημόσιων πανεπιστημίων να προσελκύσουν ξένους φοιτητές, μέσα από την ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων σπουδών τους, συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Προτεραιότητα συνεχίζει να αποτελεί η προσέλκυση, μέσω διαφόρων κινήτρων και διευκολύνσεων, αξιόλογων ξένων πανεπιστημίων για δημιουργία παραρτημάτων στην Κύπρο.

Βραχυπρόθεσμη προτεραιότητα αποτελεί και η υλοποίηση μέτρων για **υποβοήθηση των εξαγωγών**, περιλαμβανομένων της βελτίωσης της εξωστρέφειας και εξαγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων, της διείσδυσης σε νέες ξένες αγορές, της αποτελεσματικής αξιοποίησης των εμπορικών κέντρων στο εξωτερικό και της ανάπτυξης της οικονομικής διπλωματίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Εφαρμογή ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας

Η υφιστάμενη επιδοματική πολιτική, με την εισαγωγή το 2014 του θεσμού του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ), στοχεύει στην διασφάλιση από το κράτος ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που πραγματικά έχουν ανάγκη, ενώ παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την ενεργοποίηση, ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας. Η λήψη έκτακτων μέτρων από την κυβέρνηση για αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, μέσω της επιδότησης μισθών και εισαγωγής ειδικών ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας, αντανακλούν την ύψιστη προτεραιότητα που αποδίδεται στην διασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος στους εργαζόμενους. Ο τερματισμός της φτώχειας σε όλες τις μορφές και για όλους καθώς και η διασφάλιση της ευημερίας σε όλες τις ηλικίες, περιλαμβανομένης της ενίσχυσης των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας για άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους, αλλά και η βελτίωση της διαθεσιμότητας και της ποιοτικής εκπαίδευσης και φροντίδας κατά την πρώιμη παιδική ηλικία, αποτελούν και θα συνεχίσουν να αποτελούν πρωταρχικές προτεραιότητες της κοινωνικής πολιτικής του κράτους λαμβανομένων υπόψη και των νέων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών που δημιουργούνται, συνεπεία της κρίσης από την πανδημία.

Πρωτόθση της ισότητας και κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας

Με στόχο την περαιτέρω εμπέδωση της ισότητας μεταξύ των φύλων θα ληφθούν μέτρα για την αποτελεσματική υλοποίηση των νομοθεσιών και σχεδίων δράσης που αφορούν σε θέματα ισότητας, περιλαμβανομένων δράσεων κατάρτισης και δημοσιότητας, δράσεων για συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, περιλαμβανομένης της δημιουργίας ενός ισχυρού δικτύου εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας, μέσω της αναβάθμισης και ενίσχυσης των σχετικών υποδομών καθώς και της επέκτασης/βελτίωσης των υπηρεσιών φροντίδας παιδιών. Θα προωθηθούν περαιτέρω μέτρα για προστασία των παιδιών και καταπολέμηση της βίας καθώς και της εμπορίας ατόμων. Σημαντική εξακολουθεί να είναι η και ανάγκη ενίσχυσης των μέτρων πάταξης όλων των μορφών διακρίσεων, περιλαμβανομένων των φυλετικών.

Επίτευξη του στόχου για ασφαλείς, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς πόλεις

Για την επίτευξη του στόχου για ασφαλείς, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς πόλεις θα προωθηθούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Σημαντικά, στα πλαίσια αυτά, τα μέτρα για οικιστική ανάπτυξη, αναπλάσεις περιοχών, δημιουργία περιβαλλοντικών γειτονιών αλλά και τοπικών κέντρων καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, καθώς και μέτρα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σημαντικές επίσης οι παρεμβάσεις για κοινωνική ενσωμάτωση ατόμων με μεταναστευτικό βιογραφικό στις βασικές υπηρεσίες, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα αυτές της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Τα προηγούμενα χρόνια, η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης είχε πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Λόγω όμως της πανδημίας του κορωνοϊού και των σοβαρών επιπτώσεων στην πραγματική οικονομία, η δημοσιονομική πολιτική πλέον εστιάζεται, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, στην αντιμετώπιση των συνεπειών του κορωνοϊού.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος του 2014 (ο <Νόμος>), καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Επίσης ενσωματώνει Ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, και προνοεί για τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημόσιων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, ο Νόμος προβλέπει τη σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές επιδιώξεις των Υπουργείων/Υφυπουργείων και κατ' επέκταση των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής πολιτικής. Συγκεκριμένα στον Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά τη θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του στρατηγικού προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης /οικονομικός Φορέας (Υπουργεία/Υφυπουργεία/Υπηρεσίες) ετοιμάζει και υποβάλλει πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει μεσοπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό στον οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίληψη πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι στρατηγικές επιδιώξεις του κάθε Υπουργείου/Υφυπουργείου, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες πολιτικής της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις στρατηγικές επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου/Υφυπουργείου καθορίζουν τους στόχους και τις δραστηριότητες για επίτευξη των στρατηγικών τους επιδιώξεων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης δείκτες επίδοσης για τους στόχους και δείκτες απόδοσης για τις δραστηριότητες.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2020

Η πανδημία του κορωνοϊού αποτελεί ένα τεράστιο και απρόβλεπτο γεγονός που έχει προκαλέσει τεράστια υγειονομική και κοινωνικοοικονομική κρίση. Η κρίση αυτή η οποία δεν προήλθε λόγω παθογενειών της κυπριακής οικονομίας, οδήγησε σε απότομη μείωση της παραγωγής και σε σημαντική μείωση της συνολικής ζήτησης.

Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, λόγω της πανδημίας η οικονομία κατέγραψε μείωση 5,1% σε πραγματικούς όρους το 2020, μετά από θετικό ρυθμό ανάπτυξης 3,1% το 2019. Ο αρνητικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ το 2020 οφειλόταν κυρίως στη χαμηλότερη ιδιωτική κατανάλωση και στις εξαγωγές αγαθών

και υπηρεσιών. Η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 3,9% σε πραγματικούς όρους, ενώ η δημόσια κατανάλωση κατέγραψε αύξηση 13,1%. Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου επηρεάστηκε από τις μειώσεις στις κατασκευές και κατέγραψε μείωση 2,0%. Οι εισαγωγές, σε πραγματικούς όρους, μειώνονται με ρυθμό 5,8% που αντικατοπτρίζει τη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, ενώ οι εξαγωγές, σε πραγματικούς όρους, μειώθηκαν επίσης σημαντικά με ρυθμό 17,4% που αντικατοπτρίζει τη μεγάλη μείωση των αφίξεων τουριστών.

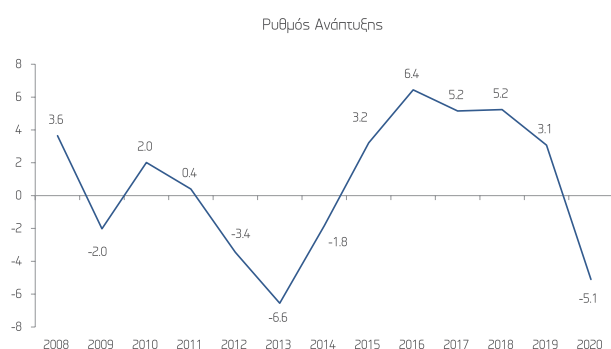
Από τομεακή άποψη, σημειώθηκε αρνητική ανάπτυξη στους περισσότερους τομείς, με τη μεγαλύτερη απώλεια να καταγράφεται στους τομείς των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, των μεταφορών και της αποθήκευσης, των κατασκευών, της μεταποίησης και του χονδρικού και λιανικού εμπορίου. Θετική ανάπτυξη πραγματοποιήθηκε από τους τομείς των δραστηριοτήτων στον τομέα των ακινήτων, της δημόσιας διοίκησης, της ενημέρωσης και επικοινωνίας και της υγείας.

Ως συνέπεια των μέτρων που έλαβε η κυβέρνηση, η απασχόληση σε άτομα σημείωσε μικρή μείωση και οδήγησε σε αύξηση του ποσοστού ανεργίας μόνο κατά 0,5%, από 7,1% του εργατικού δυναμικού το 2019 σε 7,6% το 2020. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων παραμένει υψηλό, παρουσιάζοντας όμως πτωτική τάση. Η συνολική απασχόληση μειώθηκε κατά 0,6% το 2020 σε σύγκριση με αύξηση 3,1% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ)** παρουσίασε αρνητικό πρόσημο στο -1,1% το 2020 από 0,5% το 2019. Για την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, οι μεγαλύτερες μεταβολές παρατηρήθηκαν στις Μεταφορές (-5%) και στην Στέγαση, Ύδρευση, Ηλεκτρισμός και Υγραέριο (-3,8%). Ο ΕνΔΤΚ, εξαιρουμένων των ενεργειακών και εποχικών τροφίμων, ήταν λιγότερο αρνητικός της τάξης του -0,6%.

Πίνακας: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

% αλλαγής	2018	2019	2020
Πραγματικό ΑΕΠ	5,2	3,1	-5,1
ΕνΔΤΚ	0,8	0,5	-1,1
Απασχόληση (άτομα)	5,3	3,1	-0,6
Ανεργία (ΕΕΔ)	8,4	7,1	7,6

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2021

Από το 2021 και μετέπειτα, η οικονομία αναμένεται να εισέλθει σε τροχιά ανάκαμψης, παρότι οι προβλέψεις πραγματοποιούνται σε σημαντικό αβέβαιο περιβάλλον, το οποίο εξαρτάται κυρίως από την εξέλιξη της πανδημίας και το πόσο αποτελεσματικό θα εξελιχτεί το πρόγραμμα εμβολιασμού. Επιπλέον, βασικός καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της ανάπτυξης είναι και ο τουριστικός τομέας, δεδομένου της μεγάλης συρρίκνωσης που υπέστη λόγω της πανδημικής κρίσης καθώς και η ταχύτητα με την οποία ο τομέας αυτός θα ανακάμψει.

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, η κυπριακή οικονομία το 2021 αναμένεται να παρουσιάσει **ανάπτυξη** γύρω στο 3,6%.

Για το 2021, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να επιστρέψει σε θετικά επίπεδα, περίπου στο 1,2%, κυρίως λόγω της αύξησης στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου αλλά και της ανάκαμψης της οικονομίας.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2021 αναμένεται να σημειώσει μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 7,2% του εργατικού δυναμικού από το 7,6% του προηγούμενου χρόνου.

ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Μεσοπρόθεσμα, οι προοπτικές της οικονομίας αναμένονται θετικές, δεδομένου ότι η διαδικασία εμβολιασμού θα προχωρήσει με ταχείς ρυθμούς, της σταδιακής επιστροφής του τουρισμού στα επίπεδα του 2019, της σημαντικής προόδου που έχει σημειωθεί στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα και μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπρόσθετα, η συνολική εικόνα της αγοράς εργασίας αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά. Οι επενδύσεις και η κατανάλωση αναμένεται να αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης, υποστηριζόμενοι από την εξωτερική ζήτηση από το 2022 και μετέπειτα.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, το 2022 ο **ρυθμός ανάπτυξης** προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 3,8%, ενώ για τα έτη 2023 και 2024 υπολογίζεται στο 3,2% και 2,8% αντίστοιχα.

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της οικονομίας, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** για το 2022 προβλέπεται να κυμανθεί στο 1,5%, ενώ για τα έτη 2023 και 2024 υπολογίζεται στο 1,5% και 2,0% αντίστοιχα.

Το ποσοστό **ανεργίας** αναμένεται να μειωθεί γύρω στο 6,7% το 2022, ακολούθως το 2023 να περιορισθεί στο 6,0% και το 2024 να μειωθεί περαιτέρω στο 5,5%.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2016 έως 2024.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Η Κυπριακή Δημοκρατία στο παρόν στάδιο βρίσκεται στο προληπτικό μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπου θα πρέπει να τηρείται ο κανόνας του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Ισοζυγίου, όπου για την Κύπρο αυτό εξυπακούει ισοσκελισμένο διαρθρωτικό ισοζύγιο. Επίσης, εφαρμόζονται οι πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος (Draft Budgetary Plan) της Κυπριακής Δημοκρατίας εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Σημειώνεται ότι, η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου που έλαβε από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Η εποπτεία διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και αξιολογεί τη δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα για αποπληρωμή της χρηματοδότησης.

Λόγω των σημαντικών επιπτώσεων του κορωνοϊού στα δημόσια οικονομικά της Ε.Ε., έχει τεθεί σε εφαρμογή η γενική πρόνοια διαφυγής ("General Escape Clause") του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για τουλάχιστον μέχρι το 2022, σύμφωνα με την οποία, επιτρέπεται παρέκκλιση από τις πρόνοιες του Συμφώνου λόγω ενός ασυνήθιστου γεγονότος εκτός του ελέγχου ενός ή περισσότερων κρατών μελών και το οποίο έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο.

Αυτό πρακτικά σημαίνει για την Κύπρο ότι επιτρέπεται απόκλιση από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή από την κατάλληλη πορεία προσαρμογής προς αυτόν, τόσο κατά την αξιολόγηση όσο και κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Σταθερότητας.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2020

Κατά το 2020, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε έλλειμμα ύψους €1.213 εκ. (-5,8% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με πλεόνασμα €341 εκ. (1,1% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Η εξέλιξη αυτή στα δημόσια οικονομικά, μετά από 5 συνεχόμενα έτη δημοσιονομικών πλεονασμάτων³, οφείλεται τόσο στο κόστος από τα μέτρα που λήφθηκαν με στόχο τον περιορισμό της πανδημίας και των επιπτώσεων της στις επιχειρήσεις και στην απασχόληση, όσο και στον αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της τάξης του 5,1% σε πραγματικούς όρους κατά το υπό αναφορά έτος σε σύγκριση με το προηγούμενο. Το πρωτογενές ισοζύγιο ήταν επίσης ελλειμματικό ύψους €762 εκ. (-3,6% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με πλεόνασμα €851 εκ. (3,8% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο.

³ Εξαιρουμένων της επιβάρυνσης από το μεθοδολογικό χειρισμό σε σχέση με την πρώην Συνεργατική Τράπεζα κατά τα έτη 2014, 2015 και 2018.

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** σε ονομαστικούς όρους κατά το έτος 2020 ήταν μειωμένα σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις οι οποίες παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2021 (ΣΔΠ 2021)⁴, ενώ σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο παρουσίασαν αρνητικό ρυθμό μεταβολής 6,9%. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα δημόσια έσοδα κατά το 2020 ανήλθαν στο 40,8% σε σύγκριση με εκτίμηση 42,5% στα πλαίσια των εκτιμήσεων του ΣΔΠ 2021. Η απόκλιση των πραγματικών στοιχείων από τα αρχικά αναμενόμενα έσοδα το 2020, κατά -1,7 ποσοστιαίες μονάδες, οφείλεται κυρίως στην αρχική εκτίμηση για χαμηλότερο ΑΕΠ κατά το 2020 σε σύγκριση με το τελικό αποτέλεσμα (συνεισφορά στην υπό αναφορά απόκλιση -0,9 ποσοστιαίων μονάδων), αλλά και στην περαιτέρω μείωση των εσόδων απ' όσο αρχικά αναμενόταν.

Σημαντικότερος λόγος της εξέλιξης αυτής στα δημόσια έσοδα ήταν οι εισπράξεις από φόρους στην παραγωγή και εισαγωγές, οι οποίες κατά το 2020 παρουσίασαν αρνητικό ρυθμό μεταβολής 14,3%, κυρίως λόγω των μειωμένων εισπράξεων ΦΠΑ, απόρροια της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και της μείωσης των ειδικών/ μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στις υπηρεσίες εστίασης και άλλων υπηρεσιών σχετικών με τον τουριστικό τομέα. Σε σύγκριση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2021, η κατηγορία αυτή εσόδων παρουσίασε αρνητική απόκλιση 1,7 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, λόγω και της επέκτασης αναστολής πληρωμών ΦΠΑ, από 10 Νοεμβρίου 2020 όπως αρχικά είχε αποφασιστεί, μέχρι Απρίλιο 2021 σε έξι μηνιαίες δόσεις.

Οι εισπράξεις από φόρους επί του εισοδήματος και του πλούτου παρουσίασαν μείωση 2,6% κατά το 2020 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ η απόκλιση από την εκτίμηση που παρουσιάστηκε στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2021 σε ονομαστικούς όρους, ήταν θετική. Συγκεκριμένα, η κατηγορία αυτή εσόδων ανήλθε στο 10% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 9,6% ως η αρχική εκτίμηση, δηλαδή παρουσίασε θετική απόκλιση 0,4 ποσοστιαίων μονάδων, απόρροια της απόδοσης των μέτρων που έλαβε η Κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στις επιχειρήσεις και στην απασχόληση.

Οι συνεισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, παρά τις εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης κατά το 2020 και παρά τη σοβαρή επιδότηση μισθών που διενεργήθηκε στα πλαίσια του πακέτου μέτρων της Κυβέρνησης, οι οποίοι δεν υπόκεινται σε οποιαδήποτε συνεισφορά σε Ταμεία, παρουσίασαν αύξηση 1,1% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στους αυξημένους συντελεστές συνεισφορών στα πλαίσια του ΓεΣΥ, οι οποίοι ίσχυαν για 7 από τους 12 μήνες του 2020, σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο κατά τον οποίο ίσχυαν μόνο οι μειωμένοι συντελεστές από 1η Μαρτίου 2019. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, η κατηγορία αυτή εσόδων ανήλθε στο 11,4%, ως η αρχική πρόβλεψη.

⁴ Το ΣΔΠ 2021 υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο 2020

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)*		
	Εκτιμήσεις 2020, (ΣΔΠ 2021)	Τελικά 2	Απόκλιση 2-1	Εκτιμήσεις 2020, (ΣΔΠ 2021)	Τελικά 2	Απόκλιση 2-1
	1			1		
Συνολικά Έσοδα	8.736	8.575	-161	42,5	40,8	-1,7
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.140	2.852	-288	15,3	13,6	-1,7
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.967	2.100	132	9,6	10,0	0,4
Κοινωνικές εισφορές	2.347	2.404	57	11,4	11,4	0,0
Άλλα έσοδα	1.282	1.219	-63	6,2	5,8	-0,4
Συνολικές Δαπάνες	9.665	9.788	123	47,1	46,6	-0,5
Μισθολογικές Απολαβές	2.881	2.892	11	14,0	13,8	-0,2
Ενδιάμεση Κατανάλωση	1.841	908	-933	9,0	4,3	-4,7
Κοινωνικές παροχές	2.908	3.619	711	14,2	17,2	3,0
Τόκοι	475	452	-24	2,3	2,2	-0,1
Επιδοτήσεις	595	578	-17	2,9	2,8	-0,1
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	658	724	67	3,2	3,4	0,2
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	307	615	308	1,5	2,9	1,4
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-929	-1.213	-284	-4,5	-5,8	-1,3
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-454	-762	-308	-2,2	-3,6	-1,4
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.190	9.336	147	44,8	44,5	-0,3

* το ονομαστικό ΑΕΠ για το 2020 ήταν ύψους €21.000 εκ. Κατά την υποβολή του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2021 (ΣΔΠ 2021), η εκτίμηση για το ΑΕΠ για το 2020 ήταν €20.535 εκ.

Η κατηγορία 'άλλα έσοδα' παρουσίασε μείωση 9,2% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ σε σύγκριση με την αρχική πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2021 παρουσίασε αρνητική απόκλιση ύψους 1,4 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ. Κυριότερος λόγος της απόκλισης αυτής, ήταν η μη καταβολή μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου κατά το υπό αναφορά έτος, με βάση τον περί της ΚΤΚ Νόμο.

Οι δημόσιες δαπάνες, καθώς επίσης και οι πρωτογενείς δαπάνες, παρουσίασαν σημαντική αύξηση το 2020 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο της τάξης του 10,4% και 11,7%, αντίστοιχα. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθαν στο 46,6% από 39,8% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο, παρουσιάζοντας θετική μεταβολή 6,8 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ. Σε σύγκριση με την εκτίμηση η οποία παρουσιάστηκε στο ΣΔΠ 2021, οι συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης σε ονομαστικούς όρους παρουσίασαν αύξηση, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν μειωμένες κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες λόγω της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ κατά το 2020 σε σύγκριση με το αρχικά αναμενόμενο.

Τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην αύξηση των συνολικών δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης (συνεισφορά ύψους 6,6 ποσοστιαίων μονάδων) είχαν οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές, οι οποίες κατά το 2020 παρουσίασαν αύξηση 19,3% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Ως ποσοστό του ΑΕΠ η κατηγορία αυτή δαπανών ανήλθε σε 17,2% σε σύγκριση με 13,6% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αυξημένες δαπάνες στο πλαίσιο του ΓεΣΥ, κυρίως λόγω της έναρξης της 2ης φάσης με κάλυψη και της ενδονοσοκομειακής φροντίδας υγείας από 1η Ιουνίου 2020 (συνεισφορά στην ποσοστιαία μεταβολή της κατηγορίας αυτή δαπανών 13,6 ποσοστιαίων μονάδων). Συνεισφορά στην αύξηση των κοινωνικών παροχών είχε και το κόστος των μέτρων για επιδότηση μισθών, στο πλαίσιο των μέτρων για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, των εργαζομένων που αιτήθηκαν άδεια για λόγους φροντίδας παιδιών ή για λόγους υγείας, καθώς επίσης και για παράταση ανεργιακών επιδομάτων. Το κόστος από τα μέτρα αυτά συνεισέφερε θετικά στη μεταβολή της κατηγορίας αυτής δαπανών με 2,1 ποσοστιαίες μονάδες. Σημειώνεται ότι, η σημαντικά θετική απόκλιση που παρουσίασε η κατηγορία αυτή δαπανών σε σύγκριση με την αρχική εκτίμηση, ύψους 3 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, οφείλεται στην πρόσφατη αλλαγή του μεθοδολογικού χειρισμού των δαπανών στα πλαίσια του Γενικού Συστήματος Υγείας στους λογαριασμούς της Γενικής Κυβέρνησης.

Μεγάλη συνεισφορά στην αύξηση των συνολικών δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης είχε και η κατηγορία 'επιδότησεις', ύψους 5,7 ποσοστιαίων μονάδων. Η κατηγορία αυτή δαπανών αυξήθηκε από 0,3% του ΑΕΠ κατά το 2019 σε 2,8% του ΑΕΠ το 2020, λόγω των δαπανών για επιδοτήσεις μισθών επιχειρήσεων οι οποίες λόγω διαταγμάτων ή και των οικονομικών συνθηκών κατά το υπό αναφορά έτος είχαν αναστείλει πλήρως ή εν μέρη τις εργασίες τους. Σε σύγκριση με τις προβλέψεις στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2021, η κατηγορία αυτή δαπανών παρουσίασε οριακή μείωση 0,1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ.

Οι απολαβές προσωπικού κατά το έτος αναφοράς παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 5,8% σε σύγκριση με το 2019 και ανήλθαν σε 13,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 14% του ΑΕΠ ως η εκτίμηση στο πλαίσιο του ΣΔΠ 2021. Σε ονομαστικούς όρους, η αύξηση στην κατηγορία αυτή δαπανών από την αρχικά αναμενόμενη, ήταν οριακή. Σημαντικότερη επίδραση στην μεταβολή των απολαβών προσωπικού, είχε κατά κύριο λόγο η αυξημένη από πέρυσι καταβολή φιλοδωρημάτων (συνεισφορά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η μείωση σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο των ποσοστών της μείωσης απολαβών⁵ στο δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (συνεισφορά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), καθώς και η αυξημένη συνεισφορά του κράτους ως εργοδότης στα πλαίσια του ΓεΣΥ (συνεισφορά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Παράλληλα, επίδραση στην αύξηση της κατηγορίας αυτής δαπανών είχαν επίσης, η παραχώρηση προσαυξήσεων, καθώς επίσης και η αύξηση τιμαριθμικού επιδόματος κατά το 2020 της τάξης του 0,3%.

Οι δαπάνες για ενδίαμεση κατανάλωση κατά το 2020 παρουσίασαν μείωση 7,7% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Σημειώνεται ότι, το μεγαλύτερο μέρος της σημαντικά αρνητικής απόκλισης που παρουσίασε η κατηγορία αυτή δαπανών σε σύγκριση με την αρχική εκτίμηση, ύψους 4,7 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, οφείλεται στο διαφορετικό μεθοδολογικό χειρισμό των δαπανών στα πλαίσια του Γενικού Συστήματος Υγείας στους λογαριασμούς της Γενικής Κυβέρνησης .

Οι δαπάνες για τόκους παρουσίασαν μείωση 11,4% το 2020 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθαν σε 2,2% παρουσιάζοντας απόκλιση -0,1 ποσοστιαίας μονάδας σε σύγκριση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2021. Η κατηγορία 'άλλες τρέχουσες δαπάνες' παρουσίασε αρνητική ετήσια μεταβολή της τάξης του -24,4% κατά το 2020, λόγω της μη-επαναλαμβανόμενης επίπτωσης στους λογαριασμούς της Γενικής Κυβέρνησης τον προηγούμενο χρόνο, που προέκυψε από την τροποποίηση του περί Φορολογίας του Εισοδήματος Νόμου κατά το Μάρτιο του 2019.

Παράλληλα οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν αύξηση 6,5% κατά το 2020 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις απέκλιναν ιδιαίτερα κατά 1,4 ποσοστιαίες

⁵ Ο περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (Τροποποιητικός) Νόμος του 2018 (Ν.94(Ι)/2018)

μονάδες του ΑΕΠ · από 1,5% του ΑΕΠ ως η αρχική πρόβλεψη σε 2,9% του ΑΕΠ το τελικό αποτέλεσμα το 2020. Η απόκλιση αυτή οφείλεται εν μέρη στην πρόσφατη αλλαγή του μεθοδολογικού χειρισμού στην παρουσίαση της οντότητας ΚΕΔΙΠΕΣ στα δημοσιονομικά αποτελέσματα, αλλά και στις αυξημένες δαπάνες απ' ότι αρχικά αναμενόταν, κατά το 4ο τρίμηνο του 2020.

Το δημόσιο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης κατά το τέλος του 2020 αυξήθηκε στα €24,8 δις ή 118% του ΑΕΠ σε σύγκριση με €20,9 δις ή 94% του ΑΕΠ κατά το τέλος του προηγούμενου χρόνου. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων του κράτους λόγω της συνεχιζόμενης αβεβαιότητας για τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού και σε λιγότερο βαθμό στην αύξηση του ταμειακού ελλείμματος και στην μείωση του ΑΕΠ (επίδραση παρονομαστή). Σε ποσοστιαίους όρους, η αύξηση του ΑΕΠ κατά 24 ποσοστιαίες μονάδες αποδίδεται στην ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων κατά 13 ποσοστιαίες μονάδες, στη μείωση του ΑΕΠ κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες και στην αύξηση του ταμειακού ελλείμματος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες.

Η εκπόνηση του αρχικού Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος 2020 (που ετοιμάστηκε το Δεκέμβριο 2019) προέβλεπε ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες για το 2020 της τάξεως των €2.0-2.35 δις. Ένεκα των αρνητικών εξελίξεων από την πανδημία Covid-19, οι ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες για το 2020 αναθεωρήθηκαν και κατά συνέπεια και το Ετήσιο Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα 2020 τρεις φορές. Η συνολική χρηματοδότηση του 2020 ανήλθε σε €6.3 δις, η οποία προέρχεται κυρίως από τις διεθνείς αγορές μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων συνολικού ύψους €4.5 δις. Πιο κάτω φαίνεται αναλυτικά η ετήσια χρηματοδότηση 2020 ανά χρηματοδοτικό εργαλείο.

Πηγή Χρηματοδότησης 2020	Αρχικό ΕΧΠ 2020 (Δεκ. 2019) σε εκ. ευρώ	Αναθεωρημένο ΕΧΠ 2020 (τρίτη αναθεώρηση) σε εκ. ευρώ
Γραμμάτια Δημοσίου ⁶	Μέχρι €300 εκ.	1475
Άλλα Διμερή Δάνεια (SURE)	-----	250
Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα	Μέχρι €100 εκ.	48
Ομόλογα εξωτερικού (EMTN)	Μέχρι €1.85 δις	4500
Δάνεια από ΕΤΕ-ΤΑΣΕ	Μέχρι €100 εκ.	42
Σύνολο καθαρής ετήσιας χρηματοδότησης	(μέχρι €2.35 δις)	6315

Επιπλέον, κατά το 2020 επιτεύχθηκε ένα πιο ανθεκτικό χαρτοφυλάκιο δημόσιου χρέους με πολύ χαμηλό κίνδυνο ρευστότητας, μείωση του μέσου σταθμικού κόστους του δημόσιου χρέους και επιμήκυνση της μέσης εναπομείνουσας διάρκειας του χρέους στα 8 χρόνια, πολύ πιο πάνω από τον στόχο που τέθηκε στην Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους.

Όσον αφορά τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας από τους Οίκους αξιολόγησης, σημειώνεται ότι η πιστοληπτική αξιολόγηση διατηρήθηκε από όλους τους Οίκους αξιολόγησης, τρεις εκ των οποίων στην επενδυτική κατηγορία ενώ η προοπτική άλλαξε από θετική σε σταθερή από τρεις Οίκους κατά τη διάρκεια του έτους.

⁶ Ποσό ύψους €300 εκ. αφορά το εκκρεμές ποσό χρέους σε κυλιόμενη τριμηνιαία βάση κατά τη διάρκεια του. Το υπόλοιπο ποσό ύψους €1250 (στο αναθεωρημένο ΕΧΠ) αφορά έκδοση Γραμματίου Δημοσίου διάρκειας ενός έτους

Το Ετήσιο Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα 2021 προβλέπει χρηματοδοτικές ανάγκες της τάξεως των €2.7 δις , εκ των οποίων ποσό ύψους €1.3 δις αφορά λήξη βραχυπρόθεσμου χρέους, €0.9 δις λήξη μακροπρόθεσμου χρέους και €0.5 δις ταμειακό έλλειμμα. Η κύρια πηγή χρηματοδότησης κατά το 2021, με βάση το ΕΧΠ, προέρχεται από τη διεθνή αγορά μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων και η υπόλοιπη χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος SURE, διμερών δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης, ομόλογα προς φυσικά πρόσωπα και έκδοση Γραμματίων Δημοσίου.

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2021

Για πρώτη φορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 20 Μαρτίου 2020 πρότεινε τη γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, στο πλαίσιο της στρατηγικής της για ταχεία και συντονισμένη αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού, η οποία προκαλεί σημαντικό κλυδωνισμό στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία. Στις 23 Μαρτίου 2020, το Συμβούλιο ενέκρινε την πρόταση της Επιτροπής, στοχεύοντας στη διασφάλιση ότι ο κλυδωνισμός θα παραμείνει όσο το δυνατό πιο σύντομος και περιορισμένος.

Η ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης μέχρι σήμερα, παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αποκλίνουν από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά. Με βάση τις τρέχουσες προκαταρκτικές ενδείξεις, διαφαίνεται ότι η εφαρμογή της γενικής ρήτρας διαφυγής θα συνεχιστεί το 2022 και να απενεργοποιηθεί από το 2023. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την απενεργοποίηση ή τη συνέχιση της εφαρμογής της γενικής ρήτρας διαφυγής στο πλαίσιο της εαρινής δέσμης μέτρων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2021.

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών για το 2021 και λαμβάνοντας υπόψη το δημοσιονομικό κόστος από τα μέτρα για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, το οποίο εκτιμάται να ανέλθει στο 3,4% του ΑΕΠ, το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να είναι ελλειμματικό ύψους €1.041 εκ. και να ανέλθει σε -4,7 ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με έλλειμμα €1.213 εκ. (-5,8% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Το πρωτογενές ισοζύγιο εκτιμάται να είναι επίσης αρνητικό ύψους €594 εκ. (-2,7% του ΑΕΠ) το 2021 σε σύγκριση με ελλειμματικό πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €762 εκ. (-3,6% του ΑΕΠ) το 2020.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα στοιχεία των λογαριασμών της Γενικής Κυβέρνησης για το 2020 καθώς και εκτιμήσεις για το 2021:

	(Εκατομμύρια Ευρώ)		
	Στοιχεία 2020	Εκτίμηση ⁷ 2021	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	8.575	9.439	10,1
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2.852	2.971	4,1
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	2.100	2.157	2,7
Κοινωνικές εισφορές	2.404	2.642	9,9
Άλλα έσοδα	1.219	1.670	37,0
Συνολικές Δαπάνες	9.788	10.480	7,1
Μισθολογικές Απολαβές	2.892	2.984	3,2
Ενδιάμεση Κατανάλωση	908	1.019	12,3
Κοινωνικές παροχές	3.619	3.925	8,4
Τόκοι	452	446	-1,2
Επιχορηγήσεις	578	574	-0,7
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	724	743	2,6
Κεφαλαιουσικές Δαπάνες	615	788	28,2
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-1.213	-1.041	
% του ΑΕΠ	-5,8	-4,7	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-762	-594	
% του ΑΕΠ	-3,6	-2,7	
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.336	10.034	
% του ΑΕΠ	44,5	45,6	

⁷ Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2021

3. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2022-2024 – Γενική Κυβέρνηση

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών και λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερα μειωμένου κόστους από τα μέτρα σχετικά με την πανδημία COVID-19, το δημοσιονομικό ισοζύγιο προβλέπεται ότι θα βελτιωθεί κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το 2022. Παρόλο που αναμένεται ότι η οικονομία θα παρουσιάσει σημαντική βελτίωση κατά το 2022, το δημοσιονομικό ισοζύγιο εκτιμάται ότι θα είναι οριακά ελλειμματικό της τάξης του 0,9% του ΑΕΠ, ενώ το πρωτογενές ισοζύγιο αναμένεται να παρουσιάσει πλεόνασμα της τάξης του 0,9% του ΑΕΠ και να βελτιωθεί επίσης κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Μεσοπρόθεσμα, αναμένεται πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο, της τάξης του 0,1% και 1,6% του ΑΕΠ το 2023 και 2024, αντίστοιχα.

Με βάση τα πιο πάνω, οι προβλέψεις σε σχέση με τα δημόσια οικονομικά, έχουν ως εξής:

Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2019	1,5	3,8
2020	-5,8	-3,6
2021 ^ε	-4,7	-2,7
2022 ^π	-0,9	0,9
2023 ^π	0,1	1,5
2024 ^π	1,6	2,8

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Παράλληλα, τα έσοδα και οι πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο 2021-2024, με βάση το μακροοικονομικό σενάριο, προβλέπεται να ακολουθήσουν την εξής πορεία:

Έτος	2019	2020	2021 ^ε	2022 ^π	2023 ^π	2024 ^π
Δημόσια Έσοδα	9.206	8.575	9.439	9.737	10.037	10.532
Πρωτογενείς Δαπάνες	8.356	9.336	10.034	9.525	9.673	9.825
Πρωτογενές Ισοζύγιο	851	-762	-594	212	364	708

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης το 2021 αναμένεται να ανέλθουν στα €9.439 εκ. σε σύγκριση με €8.575 εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση 10,1%, λόγω της αναμενόμενης αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, αλλά και λόγω των αυξημένων συνεισφορών στο πλαίσιο του ΓεΣΥ, καθώς και των αναμενόμενων εισροών μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Το 2022 και 2023, ο ρυθμός ανάπτυξης των δημόσιων εσόδων αναμένεται να επιταχυνθεί με ποσοστό ύψους 3,1% αντίστοιχα, ενώ για το 2024 εκτιμάται ιδιαίτερα αυξημένος της τάξης του 4,9%, λόγω της προβλεπόμενης αύξησης των κοινωνικών εισφορών, απόρροια του περί των Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου, με βάση τον οποίο τα ποσοστά εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων θα είναι αυξημένα από το 2024. Αναλυτικότερα:

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2020-2024

	2020	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%
	τελικά	εκτίμ.		πρόβλ		πρόβλ		πρόβλ	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	2.852	2.971	4,1	3.116	4,9	3.245	4,1	3.385	4,3
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	2.100	2.157	2,7	2.233	3,5	2.331	4,4	2.435	4,4
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	2.404	2.642	9,9	2.772	4,9	2.866	3,4	3.117	8,7
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	150	200	33,1	200	0,0	200	0,0	200	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	1.069	1.470	37,6	1.416	-3,7	1.395	-1,5	1.396	0,1
Σύνολο	8.575	9.439	10,1	9.737	3,1	10.037	3,1	10.532	4,9

Οι πρωτογενείς δαπάνες κατά το 2021 αναμένεται να παρουσιάσουν σημαντική αύξηση της τάξης του 7,1% σε σύγκριση με το 2020, παρά το αναμενόμενο χαμηλότερο κόστος από τα μέτρα σχετικά με την πανδημία. Η αύξηση αυτή οφείλεται τόσο από αύξηση στις κεφαλαιουχικές δαπάνες μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αλλά και από αυξημένες κοινωνικές παροχές στο πλαίσιο του ΓεΣΥ, λόγω της έναρξης της 2ης του φάσης την 1η Ιουνίου 2020.

Το 2022 ο ρυθμός ανάπτυξης των δημόσιων δαπανών αναμένεται να είναι της τάξης του -5,1% λόγω του κόστους από τα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας τον προηγούμενο χρόνο, ενώ το 2023 και 2024 οι δημόσιες δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν με συγκρατημένο ρυθμό 1,6%, αντίστοιχα, κυρίως λόγω του σημαντικά μειωμένου κόστους για πληρωμές τόκων. Αναλυτικότερα:

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης, 2020-2024

	2020	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%
	τελικά	εκτίμ.		πρόβλ		πρόβλ		πρόβλ	
	€ εκ	€ εκ		€ εκ		€ εκ		€ εκ	
	1	2	2/1	3	3/2	4	4/3	5	5/4
Απολαβές Προσωπικού	2.892	2.984	3,2	3.104	4,0	3.224	3,9	3.329	3,3
Ενδιάμεση Κατανάλωση	908	1.019	12,3	907	-11,0	914	0,7	922	0,9
Κοινωνικές Παροχές	3.619	3.925	8,4	3.953	0,7	3.972	0,5	3.994	0,6
Πληρωμές Τόκων	452	446	-1,2	410	-8,1	340	-17,0	304	-10,6
Επιχορηγήσεις	578	574	-0,7	105	-81,7	97	-7,6	90	-7,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	615	788	28,2	786	-0,3	809	2,9	832	2,9
Άλλες	725	743	2,6	669	-10,0	658	-1,7	658	0,0
Σύνολο	9.788	10.480	7,1	9.935	-5,2	10.013	0,8	10.129	1,2
Πρωτογενείς Δαπάνες	9.336	10.034	7,5	9.525	-5,1	9.673	1,6	9.825	1,6

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Κατά το 2020, το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 118,2% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 94% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος τέλος του 2020 αυξήθηκε κατά €3,8 δις και ανήλθε στα €24,8 δις σε σύγκριση με €21 δις τέλος του 2019. Η σημαντική αυτή αύξηση του χρέους κατά 24,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, οφείλεται κυρίως στις νέες εκδόσεις χρέους με στόχο την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών που προέκυψαν κατά το υπό αναφορά έτος, αλλά και στην μείωση του ΑΕΠ σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημοσίου χρέους για τα έτη 2019-2024, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Δημόσιο Χρέος	94,0	118,2	111,9	103,9	99,5	92,9
Χρηματοδοτικές Ανάγκες	12,5	17,1	13,7	8,8	6,0	9,4
Πρωτογενές Ισοζύγιο	3,8	-3,6	-2,7	0,9	1,5	2,8

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημοσίου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 95,4% του ΑΕΠ το 2024 αποκλίνοντας κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 17,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14 και 2020, φθάνοντας στο 110,5% το 2024. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 100,1% του ΑΕΠ το 2024 το οποίο αποκλίνει κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο.
- ▶ Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 102% του ΑΕΠ το 2024. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2020	2021	2022	2023	2024
Βασικό σενάριο	118,2	111,9	103,9	99,5	92,9
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	118,2	113,4	105,8	101,7	95,4
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	118,2	115,3	111,3	111,7	110,5
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	118,2	113,8	107,6	105,1	100,1
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	118,2	114,4	108,7	106,6	102,0

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2022 ΚΑΙ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΜΔΠ) 2023-2024

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2020-2024 (Προϋπολογισμός)⁸

	2020	2021	2021	2022	2023	2024
		Προϋπολογισμός	Αναθεωρημένος	ΜΔΠ	ΜΔΠ	ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2.310	2.162	2.329	2.393	2.456	2.565
Έμμεσοι Φόροι	2.689	2.942	2.801	2.938	3.060	3.191
Μη Φορολογικά Έσοδα	1.028	1.375	1.429	1.518	1.564	1.655
ΣΥΝΟΛΟ	6.027	6.480	6.559	6.850	7.080	7.411

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €7.875 εκ., €8.045 εκ. και €8.130 εκ. για το 2022, το 2023 και το 2024 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

⁸ Από το έτος 2018 και μετά, τα έσοδα περιλαμβάνουν και επιστροφές φόρων, ως αρνητικά έσοδα, τα οποία κατά τα προηγούμενα χρόνια συμπεριλαμβάνονταν σε κατηγορίες δαπανών

Συνοδικές Δαπάνες κατά Υπηρεσία/Υπουργείο/Υφυπουργείο)⁹

Υπηρεσία/ Υπουργείο/ Υφυπουργείο	Πραγμ. Δαπ. 2020 € εκ.	Εγκερ. Προϋποθ 2021 € εκ.	ΜΔΠ 2022 € εκ.	ΜΔΠ. 2023 € εκ.	ΜΔΠ 2024 € εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες ¹⁰	70	85	80	80	80
Συνταγματικές Υπηρεσίες	31	32	35	34	34
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	21	24	25	25	25
Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής	23	98	120	110	110
Υφυπουργείο Τουρισμού	39	47	50	50	50
Υφυπουργείο Ναυτιλίας	8	15	18	17	17
Υπουργείο Άμυνας	424	438	470	465	465
Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	252	273	300	310	315
Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως	300	337	340	340	340
Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας	95	90	114	120	120
Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ¹¹	1,650	1,121	1,150	1,170	1,190
Υπουργείο Εσωτερικών	472	557	590	590	590
Υπουργείο Εξωτερικών	74	104	103	96	92
Υπουργείο Οικονομικών ¹²	1,257	2,103	1,725	1,843	1,907
Γενικό Λογιστήριο	39	102	100	110	110
Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας	1,119	1,178	1,215	1,235	1,235
Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων	284	330	390	400	400
Υπουργείο Υγείας	946	1,016	1,050	1,050	1,050
Σύνολο	7,104	7,950	7,875	8,045	8,130

⁹ Συνοδικές δαπάνες κατά Συνταγματική Υπηρεσία – Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Γενικό Λογιστήριο εξαιρουμένων των αποπληρωμών δανείων και των δαπανών για τόκους.

¹⁰ Περιλαμβανομένης της ΒτΑ.

¹¹ Η οροφή του ΥΕΠΚΑ το 2022-2024 περιλαμβάνει τη μισθοδοσία του Υφυπουργού Κοινωνικής Πρόνοιας παρά τω Προέδρω και του Γενικού Διευθυντή Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, του υπό ίδρυση Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, καθώς και τις πιστώσεις των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, οι οποίες θα μεταφερθούν στο Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

¹² Η οροφή του Υπουργείου Οικονομικών περιλαμβάνει και την οροφή της ΓΔ ΕΠΣΑ η οποία ανέρχεται: €234 εκ. (2022) €235 εκ. (2023) €235 εκ. (2024)

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2022-2024 επικαιροποιούνται λόγω των οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία του κορωνοϊού. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι δεν τίθενται σε κίνδυνο.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (με πλήρη ανάλυση του ετησίου και μεσοπρόθεσμου κόστους που η πρόταση συνεπάγεται). Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένης και της ένταξης έργων/προγραμμάτων θα εξετάζονται νοούμενου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις ή από κατάργηση υφιστάμενης πολιτικής και υιοθέτηση νέας, που να ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα. Σημειώνεται ότι, όσο σταθεροποιείται η οικονομία, τα συνολικά ανώτατα όρια δαπανών επίσης θα σταθεροποιούνται, για αυτό τα Υπουργεία/Υφυπουργεία θα πρέπει να καθορίζουν τις πολιτικές τους (απασχόλησης, στρατηγικής κλπ) στα πλαίσια των οροφών του εκάστοτε ΜΔΠ.

Σχετικά με την υλοποίηση νέων έργων (κατασκευαστικά και υποδομής), σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθείται, όλα τα νέα έργα πριν περιληφθούν στον προϋπολογισμό θα πρέπει να έχουν περάσει από την διαδικασία προεπιλογής δηλαδή να έχουν εγκεκριμένα Σημειώματα Έργου (Project Concept Notes-PCN). Σημειώνεται ότι, έργα με κόστος μικρότερο των €2 εκ δεν απαιτείται εγκεκριμένο Σημείωμα Έργου εκτός αν ο Υπουργός Οικονομικών αποφασίσει διαφορετικά.

Σημειώνεται ότι τα έργα που θα προταθούν για συγχρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία την περίοδο 2021-2027, θα εμπήκουν στην εν λόγω διαδικασία.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2022-2024 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Σημειώνεται ταυτόχρονα η ύπαρξη κινδύνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το βασικό μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι. Από πλευράς εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές.

Κύριο κίνδυνο αποτελεί η τυχόν επέκταση της πανδημίας του κορωνοϊού, με αποτέλεσμα την ανάγκη συνέχισης των περιοριστικών μέτρων, γεγονός που θα επιδεινώσει την οικονομική δραστηριότητα, θα μειώσει τα έσοδα του κράτους με πιθανότητα να πρέπει να υιοθετηθεί νέο πακέτο στήριξης της οικονομίας.

Δεύτερο, οι συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του πολύ ψηλού ακόμα ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων (παρά τη σημαντική μείωση που έχει επιτευχθεί) και ο κίνδυνος αύξησης τους λόγω της πανδημίας και των συνεπειών της στην οικονομία.

Επιπρόσθετα, δυνητικό κίνδυνο αποτελεί η επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω των ελλειμμάτων του ΟΚΥΝΥ, τα οποία δύναται να καλύπτει το κράτος κατά τα πρώτα 5 χρόνια

λειτουργίας του, οι εργασίες του οποίου έχουν επιβαρυνθεί ιδιαίτερα λόγω της συνεχιζόμενης πανδημίας. Σημαντικοί κίνδυνοι ελλοχεύουν και από το εξωτερικό περιβάλλον.

Κυριότερο κίνδυνο βραχυπρόθεσμα αποτελεί η τυχόν περαιτέρω εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού, ειδικά σε χώρες με τις οποίες η Κύπρος διατηρεί στενή οικονομική σχέση, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρωσία. Μια τέτοια εξέλιξη αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία της Κύπρου, ειδικά μέσω του τομέα του τουρισμού.

Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου καθώς και του μεταναστευτικού προβλήματος, συνεχίζουν να προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στο δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού, διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

- (α) διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου
- (β) επίτευξη μιας αποδοτικής και αποτελεσματικής Γενικής Κυβέρνησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα
- (γ) περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα

(α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης και του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- Διατήρηση του Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για διατήρηση του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία έτη. Συγκεκριμένα, με τις συμφωνίες πλαίσιο για το 2017 - 2018 της Κυβέρνησης με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, έχει εισαχθεί Μηχανισμός ο οποίος ρυθμίζει και καθορίζει ανώτατο όριο στην παραχώρηση γενικών αυξήσεων, τιμαριθμικών αυξήσεων ή / και μισθοδοτικών προσαυξήσεων σε μισθούς και συντάξεις της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, συνυπολογίζοντας:

◊ τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους και

◊ μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε αλλαγές:

- (i) του αριθμού των απασχολούμενων,
- (ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα,
- (iii) της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής¹³ των απολαβών και συντάξεων, και
- (iv) των μισθοδοτικών προσαυξήσεων.

► Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια για τη μείωση της απασχόλησης, συνεχίζονται ως ακολούθως:

•Θέσπιση με νόμο από τον Ιούνιο του 2017 της, επί αόριστο, επέκτασης της απαγόρευσης πλήρωσης θέσεων Πρώτου Διορισμού, Προαγωγής και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με διαδικασία εξαίρεσης που περιλαμβάνει έγκριση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Επίσης, συνεχίζεται η απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και εξετάζονται περιπτώσεις που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση, με βάση το άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού 2021, Νόμου του 2021 (Ν.2(II)/2021).

•Συνέχιση της πολιτικής μη δημιουργίας πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις υπαλληλικές θέσεις όσο και για τις θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με εξαίρεση πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις και νοουμένου ότι υποδεικνύονται ισάξιες εξοικονομήσεις.

•Κάλυψη των αναγκών της δημόσιας υπηρεσίας σε προσωπικό μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων και όχι μέσω της πρόσληψης Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου (ΕΟΧ). Στο πλαίσιο αυτό, παρά τη διατήρηση στις πλείστες περιπτώσεις των οροφών για πρόσληψη/απασχόληση προσωπικού στις εξαιρέσεις που περιλαμβάνονται στο Άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου, θα καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για σταδιακή μείωση των εν λόγω οροφών μέσω επόμενων Προϋπολογισμών σε συνάρτηση με την πλήρωση κενών μόνιμων θέσεων και τον τερματισμό της απασχόλησης ΕΟΧ με τη λήξη των συμβολαίων τους. Επιπρόσθετα, δεν θα προωθείται αντικατάσταση ΕΟΧ, σε περίπτωση αποχώρησης τους από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από τις περιπτώσεις που καταγράφονται στο άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων στο Δημόσιο Τομέα μειώθηκε συνολικά κατά 4.656 άτομα, από την 31.12.2011 μέχρι τις 31.12.2020. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

¹³ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

- (i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.
- (ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 31/12/2011	Απασχόληση την 31/12/2020
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19.529	17.298
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13.819	12.181
(β) Υγεία	13.819	5.117
(γ) Εποχικό προσωπικό	5.332	0
Παιδεία	12.789	13.686
Δικαστική Υπηρεσία	104	128
Κυπριακός Στρατός	4.080	4.195
Αστυνομία	5.373	4.850
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	650
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	124
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9.548	6.680
ΣΥΝΟΛΟ	52.267	47.611

*Σημείωση:

Στον Κυπριακό Στρατό απασχολούνται, επιπρόσθετα του μόνιμου προσωπικού που παρουσιάζεται στον πίνακα, 2.935 Συμβασιούχοι Οπλίτες, έναντι περιορισμού των Οπλιτών που υπηρετούν υποχρεωτική θητεία. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2021, ο εγκεκριμένος αριθμός των Συμβασιούχων Οπλιτών είναι 3.090.

- ▶ Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη συγκράτησης της απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να τηρείται το καθορισμένο ανώτατο όριο. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται επιβεβλημένη η επαναξιολόγηση, διαφοροποίηση και κατάργηση υφιστάμενων θέσμων/πολιτικών. Το πιο πάνω θα πρέπει να συνδυαστεί με δράσεις για βελτίωση της απόδοσης των δαπανών παιδείας για βελτίωση των επιπέδων μάθησης και εκπαίδευσης.
- ▶ Συνέχιση της προσπάθειας για κατάργηση κενών μόνιμων θέσεων, όπου είναι εφικτό, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων/Υπηρεσιών και Οργανισμών της Γενικής Κυβέρνησης. Κατά την περίοδο 2013-2020 καταργήθηκαν συνολικά 5.695 θέσεις, ήτοι 3.048 κενές θέσεις στη Δημόσια Υπηρεσία και 2.647 θέσεις Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού (εκ των οποίων 1749 θέσεις μεταφέρθηκαν στον ΟΚΥΠΥ μετά από σχετική Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου). Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση μετατροπής συμβάσεων εργασίας εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να αποφασίσει την κατάργηση ισάριθμων κενών μόνιμων εγκεκριμένων θέσεων σύμφωνα με το άρθρο 11 του περί της Ρύθμισης της Απασχόλησης Εργοδοτούμενων Αορίστου και Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου στη Δημόσια Υπηρεσία Νόμου του 2016 (Ν.70(Ι)/2016).

Με στόχο την υλοποίηση της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 81.137 και ημερ. 13.9.2016, η οποία διαλάμβανε μεταξύ άλλων την εισαγωγή Σχεδίου Παροχής Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων, έχουν διεξαχθεί διαβουλεύσεις μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και των Κοινωνικών Εταίρων και ακολούθως, στη βάση των εν λόγω διαβουλεύσεων, ετοιμάστηκε σχετική Πρόταση από το Υπουργείο Οικονομικών η οποία διαβιβάστηκε στις Συνδικαλιστικές Οργανώσεις. Συναφώς, αναμένεται ότι σύντομα θα οριστικοποιηθούν οι παράμετροι που θα διέπουν το υπό ηρώθηση Σχέδιο. Μέλη του Σχεδίου θα είναι οι νεοεισερχόμενοι μόνιμοι υπάλληλοι στην Κρατική Υπηρεσία και στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, αυτοί δηλαδή που έχουν προσληφθεί κατά ή μετά την 1.10.2011, οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου στην Κρατική Υπηρεσία και στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, οι Ειδικοί Αστυφύλακες και οι Συμβασιούχοι Υπαξιωματικοί στην Εθνική Φρουρά.

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που προωθούνται αφορούν στα πιο κάτω:

- ▶ Εισαγωγή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- ▶ Υιοθέτηση νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σε ανεπιλεκτικές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία και με τις οποίες καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιοκρατικό τρόπο.
- ▶ Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση των Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν στα τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.
- ▶ Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.
- ▶ Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού, για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:
 - ◇ ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%
 - ◇ ο θεσμός της απόσπασης, με τον οποίο απόσπαση υπαλλήλου μπορεί να αποφασιστεί για κατάληψη κενής θέσης, όταν υπάρχει υπηρεσιακή ανάγκη και εφόσον υπάρχει κατά το χρόνο της απόφασης ή αναμένεται να υπάρξει διαθέσιμο προσωπικό στο ίδιο ή διαφορετικό Υπουργείο/Υφυπουργείο/Ανεξάρτητη Υπηρεσία ή για εκτέλεση ειδικών καθηκόντων σε Υπουργείο/Υφυπουργείο/Τμήμα/Κλάδο/Υπηρεσία/διοπληρωματική ή άλλη αποστολή της Δημοκρατίας στο εξωτερικό ή σε υπηρεσία ή οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε υπηρεσία χώρας κράτους-μέλους Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε διεθνή οργανισμό
 - ◇ ο θεσμός της ανάθεσης καθηκόντων, με τον οποίο οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων/Υφυπουργείων και οι Προϊστάμενοι των Ανεξάρτητων Υπηρεσιών μπορούν να καλύπτουν υπηρεσιακές

ανάγκες που προκύπτουν με την ανάθεση καθηκόντων σε υπαλλήλους που κατέχουν θέση (στο επίπεδο εισδοχής) στο Υπουργείο τους (ή σε Τμήμα/Υπηρεσία του Υπουργείου/Υφυπουργείου τους) ή στο Ανεξάρτητο Γραφείο/Υπηρεσία τους

◊ η λειτουργία Μηχανισμού Εσωτερικής Αγοράς Εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν

◊ η κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο

◊ η κινητικότητα εργοδοτούμενων αορίστου χρόνου μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο

◊ η αποκέντρωση της διαχείρισης του εναλλάξιμου προσωπικού, μόνιμου και μη μόνιμου, με τρόπο ώστε οι μετακινήσεις των μελών του εναλλάξιμου προσωπικού που είναι τοποθετημένα σε Υπουργείο/Υφυπουργείο, περιλαμβανομένων των Τμημάτων/Υπηρεσιών του, να διενεργούνται απευθείας από τους οικείους Γενικούς Διευθυντές, χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Διοίκησης και Προσωπικού

◊ η κινητικότητα του Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού μεταξύ Τμημάτων διαφόρων Υπουργείων και εντός του ίδιου Υπουργείου, η οποία εφαρμόζεται σύμφωνα με τις πρόνοιες της Εγκυκλίου της Μικτής Εργατικής Επιτροπής με αρ. 1/2015 και ημερ. 18/9/2015

Στο πλαίσιο των πιο πάνω στοχεύσεων, η Κυβέρνηση κατέθεσε στη Βουλή των Αντιπροσώπων, μετά από περαιτέρω διαβούλευση, πακέτο νομοθετημάτων τα οποία αφορούν την εισαγωγή:

- ▶ νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανεπιλεκτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- ▶ νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο θα συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.

(γ) Διαμόρφωση και Εφαρμογή Πολιτικής Μάθησης για την Ανάπτυξη Οργανισμών και Στελεχών του Δημόσιου Τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, οι ενέργειες που προωθούνται αφορούν στα ακόλουθα:

- ▶ Διάγνωση των αναγκών μάθησης των οργανισμών όπως προκύπτουν από την αποστολή και τους στόχους του κάθε Οργανισμού.
- ▶ Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων για την ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών που απορρέουν από τα μαθησιακά πλάνα των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών.
- ▶ Μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη μεταρρυθμίσεων και αλλαγών, θέματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-government), θέματα Απλοποίησης Διαδικασιών και Έξυπνης Ρύθμισης.
- ▶ Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων βασικής κατάρτισης (π.χ Εκπαίδευση Γενικού Γραμματειακού Προσωπικού, Εκπαίδευση Γενικού Διοικητικού Προσωπικού, Εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση σε θέματα Ε.Ε, Εκπαίδευση σε θέματα ισότητας, καταπολέμησης της βίας & κάθε είδους των διακρίσεων, Εκπαίδευση σε θέματα Ασφάλειας και Υγείας) που απορρέουν είτε από διαχρονικές επαναλαμβανόμενες δεσμεύσεις της ΚΑΔΔ, είτε από πρωτοβουλίες της ΚΑΔΔ.

- ▶ Αναβάθμιση του Αποκεντρωμένου Συστήματος Διαχείρισης της Μάθησης μέσω της διαμόρφωσης και προώθησης μιας ολοκληρωμένης πολιτικής μάθησης για τη δημόσια υπηρεσία.
- ▶ Ενίσχυση της δυνατότητας της ΚΑΔΔ για προσφορά / παροχή ασύγχρονης ηλεκτρονικής εκπαίδευσης και / ή σύγχρονης ηλεκτρονικής εκπαίδευσης και / ή Μικτής εκπαίδευσης.
- ▶ Υποστήριξη των οργανισμών της δημόσιας υπηρεσίας για τηλεργασία και ψηφιακό μετασχηματισμό μέσω της εκπαίδευσης των στελεχών της σε ψηφιακές δεξιότητες.
- ▶ Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας υλοποίησης δράσεων μέσω της εκπαίδευσης στη Διαχείριση Έργων.
- ▶ Παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο της «Εθνικής στρατηγικής για την κατάρτιση και ενδυνάμωση των ικανοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης της Κύπρου».
- ▶ Παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης για θέματα οργανωσιακής ανάπτυξης μέσω της χρήσης των εργαλείων του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (CAF) και του Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου.
- ▶ Στρατηγική ανάπτυξη της ΚΑΔΔ και προώθηση υποστηρικτικών διαδικασιών για τη διαχείριση της μάθησης με στόχο τη δικτυωση της ΚΑΔΔ με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς της Κύπρου και του εξωτερικού, την εκπροσώπηση της Κύπρου σε διεθνή φόρα, την ενδυνάμωση και την αποτελεσματική λειτουργία της ΚΑΔΔ.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι αλλαγές που συντελούνται στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν άμεσα και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και οι κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία του κρατικού προϋπολογισμού, καλύπτουν και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Με βάση τα πιο πάνω και για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων συστήνεται όπως υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2022 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου 2022-2024:

- α) Καθορισμός των δαπανών των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανώτατων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί και που παρουσιάζονται στον πίνακα της σελίδας 34.
- β) Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής επιδομάτων που παραχωρούνται σε κρατικούς αξιωματούχους, κρατικούς υπαλλήλους και ωρομίσθιο προσωπικό όπως περιγράφονται στον περί Προϋπολογισμού του 2021, Νόμο του 2020 (Νόμος Αρ 2/(II) του 2021).
- γ) Υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες μέσω της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών του ΜΔΠ 2022-2024.
- δ) Έγκριση της Δήλωσης Κυβερνητικής Στρατηγικής που περιγράφει τους άξονες αναπτυξιακής πολιτικής της κυβέρνησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 1.
- ε) Έγκριση τη Δήλωσης Πολιτικής Απασχόλησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 3.
- στ) Ολοκλήρωση και υποβολή στο Υπουργείο Οικονομικών των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Ανεξάρτητων Αρχών σύμφωνα με τη Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής και την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2022 και του ΜΔΠ 2022-2024 σύμφωνα με τα Στρατηγικά Σχέδια και τις προτεραιότητες πολιτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Υπηρεσία/ Υπουργείο/ Υφυπουργείο	2016	2017	2018	2019	2020 ^ε	2021 ^π	2022 ^π	2023 ^π	2024 ^π
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ	6,4	5,2	5,2	3,1	-5,1	3,6	3,8	3,2	2,8
Εγχώρια Ζήτηση	8,4	7,2	2,6	5,0	3,2	3,1	2,6	2,7	2,4
Κατανάλωση	3,9	4,3	4,4	4,4	-0,2	4,2	2,2	2,2	1,7
Ιδιωτική Κατανάλωση	5,1	4,9	4,7	1,8	-3,9	2,8	3,3	2,5	2,2
Δημόσια Κατανάλωση	-0,9	2,1	3,5	15,1	13,0	8,7	-1,0	1,3	0,5
Πάγιες Επενδύσεις (GFCF)	49,5	21,3	-5,2	2,0	-2,1	3,5	4,8	5,4	5,5
Αποθέματα ^{1,2}	-1,6	-0,3	0,2	1,1	3,8	-0,9	0,0	0,0	0,0
Εξωτερικό Ισοζύγιο ¹	-1,8	-2,1	2,5	-1,8	-8,2	0,4	1,0	0,3	0,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	7,2	9,9	8,0	-0,4	-17,4	6,2	7,6	5,2	4,6
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	10,0	12,9	4,5	2,0	-5,8	4,8	5,3	4,2	3,9
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	-1,2	0,7	0,8	0,5	-1,1	1,2	1,5	1,5	2,0
Ποσοστό Ανεργίας	12,9	11,1	8,4	7,1	7,6	7,2	6,7	6,0	5,5
Αύξηση Απασχόλησης	4,7	5,4	5,3	3,1	-0,6	0,7	1,5	2,5	2,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	0,3	1,9	-3,5	1,5	-5,8	-4,7	-0,9	0,1	1,6
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	2,9	4,4	-1,2	3,8	-3,6	-2,7	0,9	1,5	2,8
Δημόσιο χρέος (% του ΑΕΠ)	103,1	93,5	99,2	94,0	118,2	111,9	103,9	99,5	92,9

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

¹: συνεισφορά στο % του ΑΕΠ

²: Η μεθοδολογία αλυσιδωτής σύνδεσης (chain linking) δεν εφαρμόζεται στη μεταβλητή "Αυξομείωση αποθεμάτων (συμπερ. τιμαρμών)", καθώς παρουσιάζει αρνητικές τιμές για κάποιες χρονιές. Η μεθοδολογία αυτή ακολουθείται από όλα τα Κράτη-Μέλη και τη Eurostat. Για το λόγο αυτό, στον πίνακα έχει περιληφθεί η διαφορά ανάμεσα στο σύνολο και τις πάγιες επενδύσεις για λόγους πληρότητας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ